

Reija Nykvist
Iisa Turunen

Pitkä matka suomenvietnamilaiseksi

Ikääntyneiden suomenvietnamilaisten kotoutuminen ja toimijuus

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Geronomi (AMK)

Vanhustyö

Opinnäytetyö

28.10.2013

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Reija Nykvist ja Iisa Turunen Pitkä matka suomenvietnamilaiseksi: ikääntyneiden suomen- vietnamilaisien kotoutuminen ja toimijuus 44 sivua + 2 liitettä 28.10.2013
Tutkinto	Geronomi (AMK)
Koulutusohjelma	Vanhustyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Vanhustyö
Ohjaaja	Lehtori, Th, Ttm Mari Heitto
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää keski-ikäisinä Suomeen muuttaneiden vietnamilaisien kotoutumista ja ikääntymiskokemuksia Suomessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa ikääntyneiden vietnamilaisien kotoutumisprosessista ja siihen liittyvistä tekijöistä. Tarkastelemme myös kotoutumisprosessin vaikutusta tämän hetkiseen elämään.</p> <p>Yhteistyökumppanina opinnäytetyön toteutuksessa oli Vanhustyön keskusliitto. Toteutimme opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena. Työn teoreettinen viitekehys pohjautui John Berry akkulturaatiomalliin ja Jyrki Jyrkämän toimijuuden teoriaan. Opinnäytetyön aineisto koostui seitsemästä Suomessa asuvan vietnamilaisen haastattelusta, jotka toteutimme teemahaastatteluina. Analyysimenetelmänä oli teorialähtöinen sisällönanalyysi.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset muodostuivat kuudesta eri teemasta: akkulturaatioasenteen vaikutus toimijuuteen, arjen toiminta, vietnaminkielinen toiminta, suomenkielinen toiminta, palveluiden hakeminen ja kontekstuaalisuus.</p> <p>Tulosten perusteella ikääntyneiden vietnamilaisien kotoutumiseen vaikutti eniten suomen kielen oppiminen, työn saaminen uudessa kotimaassa ja palveluiden hakemisen haasteellisuus. Toimijuuden modaliteetit ja toimijuuden kontekstuaalisuus tulivat vahvasti esille tuloksissa. Opinnäytetyön johtopäätökset osoittivat, että on tärkeää lisätä ymmärrystä monikulttuurisesta vanhustyöstä, erityisesti kielikoulutuksesta ja palveluohjauksesta, jotta ikääntynyt vähemmistöryhmään kuuluva ei syrjäydy suomalaisesta yhteiskunnasta.</p> <p>Opinnäytetyö tuo tietoa vähemmistöryhmään kuuluvien ikääntyneiden toiveista ja tarpeista sekä heidän kokemuksistaan Suomeen kotoutumisesta ja Suomessa ikääntymisestä. Opinnäytetyöstä voivat hyötyä sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset sekä järjestöt, jotka työskentelevät monikulttuurisen vanhustyön kentällä. Työn tuloksista hyötyvät myös tahot, jotka ovat mukana kehittämässä työtä vähemmistöryhmiin kuuluvien ikääntyneiden hyväksi.</p>	
Avainsanat	Akkulturaatio, toimijuus, ikääntymiskokemus, kotoutuminen, maahanmuutto, vietnamilainen.

Author(s) Title Number of Pages Date	Reija Nykvist and lisa Turunen A Long Way to a Finnish Vietnamese: Integration and Agency of the Elderly Finnish Vietnamese 44 pages + 2 appendices 28 October 2013
Degree	Bachelor of Social Services and Health care
Degree Programme	Elderly Care
Specialisation option	Elderly Care
Instructor(s)	Mari Heitto, Senior lecture
<p>The purpose of this study was to examine the acculturation and ageing experience of Vietnamese immigrants who have moved to Finland in middle-age. The aim of our thesis was to get information about the integration process and the affecting factors on the elderly Vietnamese. We also studied the impact of the integration process on their current lives.</p> <p>We executed our thesis in association with The Central Union for the Welfare of the Aged. Our thesis was a qualitative study. The theoretical framework of this thesis was based on John Berry's acculturation theory and Jyrki Jyrkämä's theory of agency. The material of the thesis consists of thematic interviews of seven elderly Vietnamese living in Finland.</p> <p>The results of our thesis consist of six themes: impact of acculturation on agency, activities of daily living, Vietnamese activities, Finnish activities, how to receive services and contextuality.</p> <p>According to the results of our study, learning Finnish, having a job and receiving right type of services influenced one's integration the most. Modalities of agency and contextuality played a major role in the results. The conclusion of our thesis indicated that it is important to increase the understanding of multicultural elderly care and services, especially of language education and guidance service so that elderly members of minority groups would not become marginalized from Finnish society.</p> <p>Our thesis offers information of wishes and needs of the elderly with minority backgrounds. It also helps to understand their acculturation and ageing experience in Finland. Our thesis aims at benefiting Health and Social Care workers and organisations who work with elderly members of minority groups. In addition, anyone developing elderly care and services for minority groups will benefit of the results of our thesis.</p>	
Keywords	Acculturation, agency, ageing experience, integration, immigration, Vietnamese.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tutkimuskäsitteet ja teoreettinen viitekehys	3
2.1	Akkulturaatiomalli	4
2.2	Toimijuuden modaliteetit	5
2.3	Toimijuuden modaliteettien kontekstuaalisuus	6
2.4	Tutkimuskatsaus	7
3	Vietnam	8
3.1	Lyhyt katsaus Vietnamin historiaan	8
3.2	Vietnamin tapakulttuuri	9
4	Opinnäytetyön toteutus	11
4.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	11
4.2	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä	12
4.3	Opinnäytetyön aineistonkeruu	12
4.3.1	Haasteet aineistonkeruussa	14
4.3.2	Haastattelujen toteutuminen	15
4.4	Opinnäytetyön aineiston analyysi	15
5	Kahden kulttuurin välissä	18
5.1	Akkulturaatioasenteen vaikutus toimijuuteen	18
5.2	Arjen toiminta	20
5.3	Vietnaminkielinen toiminta	21
5.4	Suomenkielinen toiminta	22
5.5	Palveluiden hakeminen	23
5.6	Kontekstuaalisuus	24
6	Elämänvaiheiden merkitys ikääntymiskokemuksiin	27
6.1	Suomeen kotoutuminen ja sen vaikutus toimijuuteen	27
6.2	Toimijuuden merkitys elämään Suomessa	31
7	Pohdinta	34
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	34
7.2	Oppimisprosessi ja geronomin näkökulma	37
7.3	Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimushaasteet	37

Liitteet

Liite 1. Suostumus haastateltavaksi

Liite 2. Teemahaastattelun runko

1 Johdanto

Monikulttuurisuus on nykyään enemmänkin sääntö kuin poikkeus (Liebkind 2000: 13). Vuonna 2012 Suomessa asui 285 471 ulkomailla syntynyttä. Yli 65-vuotiaita heistä oli 14 600. Ikääntyneiden maahanmuuttajien määrä on Suomessa kasvussa, koska vuonna 2000 heitä oli vain 9191. (Tilastokeskus 2013.) Määrä ei ole vielä räjähdysmäisen suuri, joten juuri tällä hetkellä on tärkeää kiinnittää huomiota ennaltaehkäiseviin palveluihin ja kevyen tuen muotoihin, joilla mahdollistetaan vähemmistöryhmien mielekäs ikääntyminen.

Heinäkuussa 2013 voimaan tulleen lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (nk. vanhuspalvelulaki) tarkoituksena on tukea ikääntyneiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, osallisuutta sekä mahdollisuutta saada yksilöllisiä palveluita riittävän ajoissa toimintakyvyn heiketessä (Valtioneuvoston asetus ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 § 1). Kunnan on lain mukaan järjestettävä ikääntyneiden sosiaalipalvelut sellaisina kuin kunnan ikääntyneen väestön toimintakyky ja hyvinvointi edellyttävät. Palveluiden tulee olla myös yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla. (Valtioneuvoston asetus ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 § 7.) Lisäksi kunnan tulee tarjota ennaltaehkäiseviä palveluita ikääntyneille, joiden hyvinvointiin liittyy palveluntarvetta lisääviä riskitekijöitä (Valtioneuvoston asetus ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 § 12).

Kotoutumisen edistämisen lain tarkoituksena on kotoutumisen edistäminen, tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus sekä myönteinen vuorovaikutus ja aktiivinen osallistuminen suomalaiseen yhteiskuntaan (Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 1). Lakia pääsääntöisesti sovelletaan 16–65-vuotiaille, jotka rekisteröityvät työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon, mutta myös muihin kotoutumissuunnitelmaa tarvitseville (Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 §10). Iäkkäinä Suomeen tulleita ei mainita kertaakaan. Lain kohdassa 14 mainitaan, että mikäli henkilö esimerkiksi ikänsä tai terveydentilansa takia ei voi osallistua työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin, vastaa kotoutumissuunnitelmasta kunta (Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 14). Uudessa Helsingin kaupungin strategiaohjelmassa on huomioitu ikääntyneet maahanmuuttajat ja kaupungin tavoit-

teena on huomioida heidän tarpeet vanhuspalveluiden kehittämisessä (Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013–2016: 8).

Mielestämme vähemmistöryhmien kokonaistilanteen kartoittaminen edellyttää etsivää työtä heidän tavoittamiseksi ja vähemmistöryhmien ikääntyneiden kokonaistilanne on pyrittävä kartoittamaan laajasti, jotta edellä mainitut tavoitteet ja säädökset toteutuvat. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa hyödyllistä tietoa vähemmistöryhmien ikääntyneiden oloista ja asenteista, joita he kohtaavat Suomessa. Uutta tietoa tarvitaan, jotta voidaan vaikuttaa vähemmistöpolitiikkaan ja ihmisten asenteisiin (Liebkind 2000: 9).

Opinnäytetyössä on etnogerontologisen tutkimuksen piirteitä. Etnogerontologialla tarkoitetaan tutkimusta, jonka tutkimusaiheena on suhtautuminen ikääntyneisiin eri yhteiskunnissa. Perinteinen jako idän ja lännen erilaisiin suhtautumistapoihin on edelleen vahva. Idässä ikääntyneitä kunnioitetaan enemmän verrattuna länsimaiseen ajatteluun. (Stuart-Hamilton 1994: 151.) Tutkimuskysymyksemme eivät suoraan koske suhtautumisen selvittämistä ikääntyneisiin eri kulttuureissa, mutta etnogerontologinen ajattelu on ollut kantava teema opinnäytetyö prosessimme ajan. Saadaksemme mahdollisimman syvällisen käsityksen opinnäytetyön aiheesta, olemme tutustuneet suomalaisen ja vietnamilaisen kulttuurin eroihin sekä erityisesti ikääntyneiden asemaan edellä mainituissa kulttuureissa. Koemme, että opinnäytetyön etnogerontologiset piirteet ovat arvokkaita vanhustyön kentällä ja työn tulokset tuovat merkittävää tietoa monikulttuurisen vanhustyön kentällä toimiville.

Olemme geronomi opintojen aikana kiinnittäneet erityistä huomiota monikulttuuriseen vanhustyöhön, sen haasteisiin ja ennen kaikkea mahdollisuuksiin. Koska monikulttuurisuus kiinnostaa meitä, valitsimme opinnäytetyön aiheeksi vietnamilaiset ikääntyneet. Rajasimme aiheen koskemaan ikääntyneiden vietnamilaisten korkean iän merkitystä akkulturaatioon eli uuteen kulttuurin kotoutumiseen. Tarkastelemme myös akkulturaation eri asenteiden, integraation, sulautumisen, syrjäytymisen ja eristäytymisen, merkitystä siihen, miten ikääntynyt vietnamilainen kokee Suomessa elämisen ja suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumisen sekä mikä on akkulturaatioasenteen vaikutus toimijuuteen.

Mielestämme työmme aihe on uudenlainen ja raikas valmistuneiden vanhustyön opinnäytetöiden joukossa ja toivomme, että tutkimuksemme on lukijoille yhtä inspiroiva ja antoisa kuin meille opinnäytetyön tekijöille.

2 Tutkimuskäsitteet ja teoreettinen viitekehys

Keskeisiä käsitteitä teeman ympärillä ovat ikääntymiskokemukset, vietnamilainen, kulttuuri, syrjäytyminen, akkulturaatio ja sen neljä asennetta (kuvio 1) ja toimijuusteoria (kuviot 2 ja 3).

Kulttuurilla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä Fernandon (1991) määritelmää kulttuurista. Hän käsittää kulttuuriksi yhteisesti jaetut uskomukset, lastenkasvatukseen ja perhejärjestelmään liittyvät tunteet sekä eettiset arvot ja asenteet. (Liebkindin 1996: 227 mukaan.)

Ikääntymiskokemuksen määrittelyssä mukailemme Brian Worsfoldia (2011). Hän määrittää ikääntymiskokemuksen olevan monimuotoinen ja moniarvoinen kokemus, jossa on monta eri puolta. (Worsfold 2011: xix.) Tämä tukee käsitystämme yksilöllisistä ja ainutlaatuisista ikääntymiskokemuksista, joihin elämäkokemukset ja yksilön menneisyys vaikuttavat. Opinnäytetyössä selvitämme minkälainen merkitys akkulturaatioasenteella on hyvään ikääntymiseen.

Yhdymme Huttusen ym. (2005) kritiikkiin käsitteestä maahanmuuttaja, joten emme käytä sitä opinnäytetyössämme. Vaihtoehtoisesti käytämme pelkästään käsitettä vietnamilainen tai vähemmistöryhmään kuuluva ikääntynyt, koska koemme Huttusen ym. tapaan, että käsite maahanmuuttaja voidaan kokea sopimattomaksi tai loukkaavaksi, sillä haastattelemamme vietnamilaiset ovat asuneet Suomessa jo vuosia, eivätkä ole vasta muuttaneet maahan. (Huttunen – Löytty – Rastas 2005: 13.) Vietnamilaisella tarkoitetaan opinnäytetyössä Vietnamsa syntynyttä henkilöä tai heidän jälkeläisiään ja vähemmistöryhmään kuuluvalla ikääntyneellä ikääntynyttä, joka kuuluu etniseltä alkuperältään vähemmistöryhmään.

Syrjäytymisellä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä Normanin (1985) teorian mukaista kolminkertaista vaaraa syrjäytyä. Tämän teorian Stuart-Hamilton (1994) esittelee teoksessaan Vanhenemisen psykologia. Normanin (1985) mukaan ikääntyneillä vähemmistöryhmillä on kolminkertainen vaara syrjäytyä yhteiskunnasta heidän etnisen taustan, kronologisen iän ja kommunikaatio-ongelmien takia. (Stuart-Hamiltonin 1994: 152 mukaan).

2.1 Akkulturaatiomalli

Akkulturaatiomalli kuvaa maahanmuuttajien sopeutumista valtaväestöön. Liisa Oinonen (1999) esittelee tutkimuksessaan Vietnamilaisia, suomalaisia vai suomenvietnamilaisia Redfieldin, Lintonin ja Herskovitsin (1936) antaman, klassikoksi muodostuneen määritelmän, akkulturaatiosta. Heidän mukaan ”akkulturaatio on prosessi, joka alkaa kun vähintään kaksi kulttuuriltaan erilaista ryhmää ovat suorassa sekä pitkäaikaisessa kontaktissa keskenään, ja molempien tai ainakin toisen ryhmän kulttuurimallit muuttuvat.” (Oinosen 1999: 16 mukaan.)

Akkulturaatiomallin neljä eri asennetta on luonut John Berry vuonna 1974. Akkulturaatiomallin asenteet on luotu oletukselle, että kahden kysymyksen avulla (kuvio 1) voidaan selvittää yksilön akkuluturoituminen yhteiskuntaan. On tärkeää myös huomioida, että yksilön akkulturaatio asenteet voivat vaihdella eri elämän tilanteissa.

Integraatio (integration) tarkoittaa sitä, että yksilö haluaa pitää yllä alkuperäistä kulttuuriaan, mutta haluaa olla myös tekemisissä valtaväestön ja heidän kulttuurinsa kanssa. Sulautuminen (assimilation) vastaavasti tarkoittaa sitä, ettei yksilö halua ylläpitää omaa kulttuuriaan ja haluaa vahvasti kuulua valtaväestöön. Eristäytyminen (separation) merkitsee yksilön halua pitää kiinni omasta kulttuuristaan, eikä olla tekemisissä uuden, valtaväestön kulttuurin kanssa. Syrjäytymisessä (marginalisation) on kyse siitä, ettei yksilöllä ole mahdollisuutta tai kiinnostusta pitää yllä alkuperäistä kulttuuriaan. Vastaavasti hänellä ei myöskään ole kiinnostusta olla tekemisissä valtaväestön kulttuurin kanssa. (Berry – Poortinga – Breugelmans – Chasiotis – Sam 2011: 320–321.)

1. Onko tärkeää ylläpitää oman ryhmän kulttuuria?

	Kyllä	Ei
Kyllä	Integraatio	Sulautuminen
Ei	Eristäytyminen	Syrjäytyminen

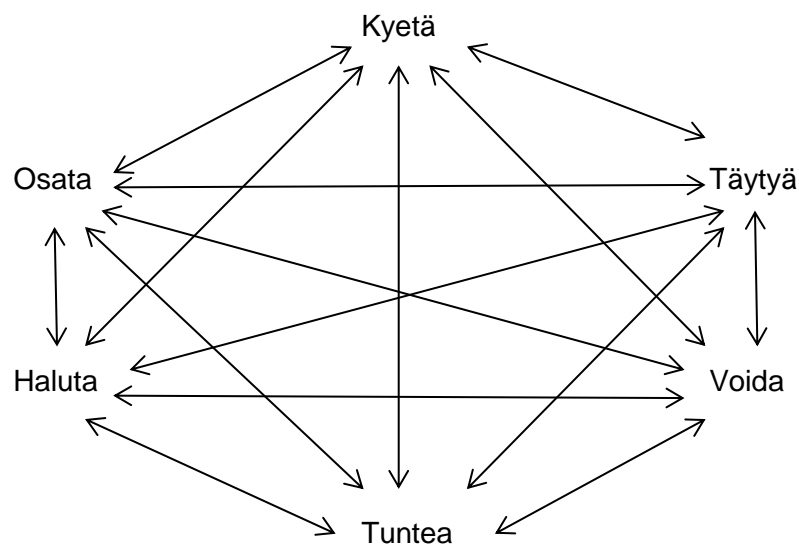
2. Onko vuorovaikutus toisten ryhmien kanssa tärkeää?

Kuvio 1. Akkulturaatiomalli (Berry ym. 2011: 321)

Marja Lähteen (1995) mukaan akkulturaatiolla tarkoitetaan muutosprosessia, joka tapahtuu kun kaksi eri kulttuuria kohtaavat. Varsinainen kontakti tapahtuu yleensä eri kulttuuriryhmien välillä, mutta muutoksia tapahtuu myös ryhmä- ja yksilötasolla. Muutospaineet vaikuttavat ryhmään ja tämä vastaavasti voi vaikuttaa yksilön käytökseen ja luonteenpiirteisiin. Akkulturaatio on siis kaksisuuntainen prosessi, jossa vallitseva kulttuuri vaikuttaa vähemmistökulttuuria edustavaan yksilöön, ja vastaavasti vähemmistökulttuuri vaikuttaa osaltaan valtaväestön kulttuuriin. (Lähde 1995: 61.)

2.2 Toimijuuden modaliteetit

Akkulturaatiomallin lisäksi toinen teoreettinen viitekehys opinnäytetyössä on Jyrki Jyrkämän (2007) toimijuuden modaliteetit, joita ovat osaaminen, kykeneminen, haluaminen, täytyminen, voiminen ja tunteminen. Modaliteetit ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään ja yhdessä ne muodostavat toimijuuden käsitteen. (Jyrkämä 2007: 206–207.) Valitsimme Jyrkämän toimijuuden modaliteetit akkulturaatiomallin tueksi, koska mielestämme modaliteettien kautta voi kuvata erinomaisesti haastateltavien kokemusmaailmaa ja toimijuutta. Lisäksi Jyrkämä toteaa, ettei kokemusperäistä toimijuustutkimusta ole tehty juuri lainkaan vanhustyön kentällä. (Jyrkämä 2007: 213.)

Kuvio 2. Toimijuuden modaliteetit (Jyrkämä 2007: 206)

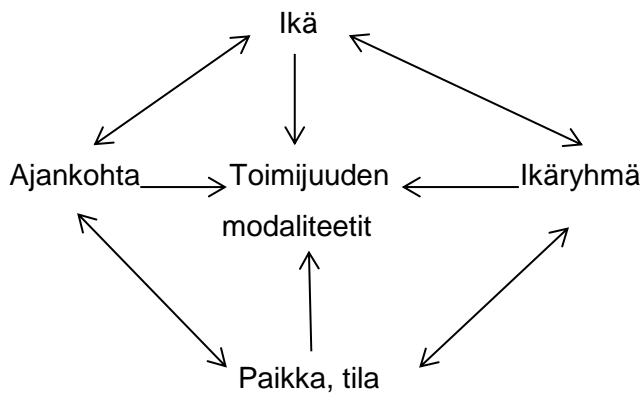
Osaaminen liittyy laajasti tietoihin ja taitoihin, ihmisen pysyviin osaamisiin, joita hän kehittää ja omaksuu elämänsä aikana (Jyrkämä 2007: 206). Kykenemisessä on kyse fyysisistä sekä psyykkisistä kyvyistä ja kykeneminen voidaan nähdä myös "ruumiillis-mielellisenä" toimintakykynä. On tärkeää huomata, että kykeneminen vaihtelee tilanteen sekä ajan suhteen ja ikääntyessä kykenemisessä tapahtuu muutoksia. (Jyrkämä 2008a: 195.) Sijoitimme kielitaidon kykenemisen modaliteetin alle, koska se on ihmisen kognitiivinen kyky, joka sisältää puheen tuottamisen ja ymmärtämisen sekä taidon lukea ja kirjoittaa (Stuart-Hamilton 1994: 108).

Haluaminen liittyy henkilön motivaatioon, tahtomiseen, päämääriin ja tavoitteisiin (Jyrkämä 2007: 206). Jyrkämän mukaan täytyminen liittyy suoraan tilanteeseen, jossa ilmenee pakkoja ja ei-pakkoja (Jyrkämä 2008b: 276). Täytymiseen kuuluu myös fyysiset ja sosiaaliset rajoitteet (Jyrkämä 2007: 206). Voiminen viittaa kulloisenkin tilanteen tuomiin mahdollisuuksiin ja ihmisen tekemiin valintoihin (Jyrkämä 2008b: 276). Viimeinen toimijuuden modaliteetti on tunteminen. Tunteminen liittyy siihen, miten ihminen arvioi, arvottaa, kokee ja liittää kohtaamiinsa asioihin omat tunteensa. (Jyrkämä 2007: 206–207.)

2.3 Toimijuuden modaliteettien kontekstuaalisuus

Ikä, ikäryhmä, ajankohta, paikka ja tila muodostavat toimijuuden modaliteettien ympärille kontekstuaalisuuden, jonka merkitys on tärkeä ottaa huomioon tarkasteltaessa modaliteetteja ihmisen arjessa. Jyrkämä (2007) esittää, että toimijuuden modaliteettimallia voi käyttää, kun tutkitaan ikääntyviä ihmisiä ja heidän arkielämänsä tilanteita. Tutkimuksessa on olennaista selvittää mitä ihminen osaa, kykenee, haluaa, tuntee ja mitä hän voi sekä mitä hänen täytyy tehdä. Pelkästään edellä mainittujen modaliteettien selvittäminen ei kuitenkaan riitä, vaan modaliteettien täytyy kiinnittyä johonkin kontekstiin. Ilman laajempaan kontekstiin kiinnittymistä analyysi jää hyvin yleiselle tasolle. (Jyrkämä 2007: 207–209.)

Mielestämme kontekstuaalisuuden huomioiminen on työmme kannalta yksi tärkeimmistä tehtävistä, koska muuten työmme ei olisi vastannut tutkimuskysymykseemme: mikä on akkulturaatioasenteen vaikutus tämän hetkiseen elämään ja toimijuuteen Suomessa.

Kuvio 3. Kontekstuaalisuus ja toimijuuden modaliteetit (Jyrkämä 2007: 207)

2.4 Tutkimuskatsaus

Olemme löytäneet tutkimuksia koskien Suomeen muuttaneita vietnamilaisia, joiden kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret tai työikäiset, mutta ikääntyneitä vietnamilaisia ei ole Suomessa juurikaan tutkittu.

Vanhustyön keskusliiton projektiin Ituja vanhustyöhön tehty Salokankaan ja Tossavai-sen raportti Ikääntyvän maahanmuuttajan kotoutuminen (1999) käsittelee osin ikäänty-neitä vietnamilaisia. Liebkindin tutkimus Vietnamilaisena pakolaisena Suomessa (1994) keskittyy vietnamilaisten nuorten akkulturaatioprosessiin ja identiteetin muokkautumi-seen uudessa kulttuurissa sekä nuorten ja vanhempien keskinäisiin suhteisiin. Liisa Oinosen tutkimus Vietnamilaisia, suomalaisia vai suomenvietnamilaisia (1999) tutkii pääkaupunkiseudun vietnamilaisten etnisyyttä ja identiteettiä 1990-luvulla.

Liisa Kososen tutkimus Growing up Vietnamese in Finland (2008) tutkii vietnamilaisten nuorten sopeutumista Suomeen. William Gyamfi Garbrah (2011) tarkastelee tutkimuksessaan Acculturation and the Health Behavior of Vietnamese, Somalis, Esto-nians and Russians living in Finland in 2002 akkulturaation merkitystä terveyskäyt-täytymiseen. Tutkimuskohteena tässä tutkimuksessa on 20 – 65-vuotiaat. Myös Riku Perhoniemi ja Inga Jasinskaja-Lahti (2006) ovat tutkineet akkulturaation merkitystä maahanmuuttajien kotoutumiseen seurantatutkimuksessaan Maahanmuuttajien kotou-tuminen pääkaupunkiseudulla 1997–2004.

3 Vietnam

Vietnam sijaitsee Kaakkois-Aasiassa (Ellis 1995: 20) ja asukkaita Vietnamissa on noin 92 miljoonaa (Suomen ulkoasiainministeriö 2013). Pääkaupunki Hanoi on Vietnamin toiseksi suurin kaupunki sekä johtava kaupunki politiikan, kulttuurin ja koulutuksen suhteen (Ellis 1995: 20). Maan tärkeimmät joet ovat Punainen joki ja Mekong, joten asutus ja riisin viljely keskittyvät näiden jokien suistoalueille (Ellis 1995: 10).

On tärkeää luoda katsaus myös menneeseen, koska Vietnamin sotaisa ja sirpaleinen historia on vaikuttanut maahan ja sen kansalaisiin vahvasti (Ellis 1995: 27–28). Opin- näytetyön aiheen asettaminen historialliseen ja kulttuuriseen viitekehykseen on olennaista, jotta voimme ymmärtää Vietnamin nykyistä tilannetta ja erityisesti kokemuksia, joita opinnäytetyöhömmme osallistuneet haastateltavat ovat kokeneet.

3.1 Lyhyt katsaus Vietnamin historiaan

Vietnamin värikäs historia ulottuu 4000 vuoden päähän. Useat eri suvut ovat hallinneet Vietnamia ja Vietnam on käynyt monta sotaa saavuttaakseen lopullisen itsenäisyyden. (Tran Minh Canh 1991: 13–14.) Kiinalaisen sananlaskun mukaan vietnamilaiset eivät ole kenenkään syykoiria, koska he ovat maan historian aikana voittaneet sodat Kiinaa, Ranskaa, Japania ja USA:ta vastaan (Ellis 1995: 41–42).

Itsenäisyyden aikakautena vuosina 939–1884 Vietnamissa elettiin levotonta aikaa käyden sisällissotia. Samaan aikaan Vietnam kuitenkin myös kehittyi yhteiskuntana ja otti suuria askelia sivistyksen suhteen. Levottomuuksista huolimatta hallitsijasuvut pyrkivät rakentamaan maasta yhtenäisen ja rauhantahtoisen maan. (Tran Minh Canh 1991: 17.)

Vähitellen Eurooppa kiinnostui Vietnamista ja kauppiaita sekä lähetyssaarnaajia saapui maahan. Vuonna 1884 Ranska valloitti Vietnamin pitkien taisteluiden jälkeen ja maa sai paljon ranskalaisia vaikutteita. Ranska jakoi Vietnamin tiukasti kolmeen alueeseen: Etelä-, Keski- ja Pohjois-Vietnamiin. Aluejako aiheutti epäoikeudenmukaisuutta vietnamilaisten keskuudessa. Jaon jälkeen vietnamilaiset ovat eläneet kuin kolmessa eri yhteiskunnassa ja aluejako on vaikuttanut vietnamilaisten elämään vielä tähän päivään asti. (Tran Minh Canh 1991: 19–20.)

Seurasi useita vuosia sotia Ranskaa ja Japania vastaan, kun Vietnam halusi päämäärätietoisesti itsenäistyä. Kommunistiset aatteet alkoivat yleistyä Pohjois-Vietnamissa ja vuonna 1954 Vietnam jaettiin kahteen valtioon Geneven rauhansopimuksen myötä. (Tran Minh Canh 1991: 23.) Rauhaa kahden valtion välillä ei koskaan saavutettu, vaan Pohjois-Vietnam vahvisti kommunistista asemaa demokraattisen Etelä-Vietnamin alueella. Samaan aikaan John F. Kennedy valittiin USA:n presidentiksi ja hän asetti tavoitteeksi hallita kommunismia, koska pelkäsi Kaakkois-Aasian muuttuvan kokonaan kommunistiseksi alueeksi. USA lähetti suuria sotajoukkoja tukemaan Etelä-Vietnamia kommunismin vastaisessa sodassa. Syttyi kymmenen vuotta kestänyt Vietnamin sota, joka sai maailmanlaajuisen huomion ja muutti maailmaa osaltaan dramaattisesti. Monien vaiheiden kautta vuonna 1975 Etelä-Vietnam antautui, kun Pohjois-Vietnam hyökkäsi massiivisesti Saigoniin. Maa yhdistyi Vietnamin Sosialistiseksi Tasavallaksi. (Ellis 1995: 38–40.)

Etelä-Vietnamin tappion jälkeen syntyi voimakas pakolaisaalto, ns. venepakolaisuus, kun sadat tuhannet vietnamilaiset halusivat päästä maasta pois pelon vallassa. Pakenevat ihmiset olivat olleet tekemisissä amerikkalaisten kanssa tai palvelleet Etelä-Vietnamin armeijassa ja he pelkäsivät kostoa. Elämä yhdistyneessä Vietnamissa oli edelleen epävakaata ja hyvin rajoitettua, joten pakolaisaallot kasvoivat ihmisistä, jotka etsivät parempaa tulevaisuutta sekä hyvinvointia lapsilleen. (Tran Minh Canh 1991: 69.) Osa heistä saapui myös Suomeen ja olemme saaneet kunnian tutustua heihin sekä kuulla heidän tarinansa.

3.2 Vietnamin tapakulttuuri

Perheellä on suuri merkitys vietnamilaisessa kulttuurissa ja perheen hyvinvointi asetetaan yksilön hyvinvoinnin edelle. Vietnamilainen perhekäsitys on hierarkkinen, ja asema perheessä määräytyy henkilön iän ja sukupolven mukaan. Perhearvot perustuvat vanhempien kunnioittamiseen ja lapset ovat perinteisesti huolehtineet vanhemmistaan sekä isovanhemmistaan. Vietnamilaisen naisen odotetaan olevan kuuliainen lapsena ollessaan isälleen, naimisissa ollessaan miehelleen ja leskeksi jäätyään vanhimmalle pojalleen. Naisella on myös paljon vastuuta vietnamilaisessa kulttuurissa ja hän usein huolehtii perheen taloudesta. (Oinonen 1999: 30.)

Uskonto on vahvasti osa vietnamilaisten arkea, eikä siitä voi puhua erillisenä osana muusta elämästä. Vietnamilaisessa kulttuurissa uskonto kuvaa ihmisen suhtautumista

koko ympäristöön, ei pelkää jumalaa. (Forsander 1991: 40.) Erityisesti esi-isiä kohtaan osoitetaan kunnioitusta, koska edesmenneiden perheenjäsenten henget ja henkien saavutukset vaikuttavat uskomusten mukaan perheen nykyiseen tilanteeseen (Oinonen 1999: 31). Edellisessä luvussa kuvatulla historialla on edelleen merkitystä ja Suomessa asuvat vietnamilaiset eivät suinkaan ole homogeeninen ryhmä uskonnon ja maailmankatsomuksen suhteen. Esi-isien palvonnan lisäksi useat vietnamilaiset yhdistävät uskonnossaan buddhalaisuutta, taolaisuutta ja konfutselaisuutta. (Forsander 1991: 40.)

Vietnamilaiseen kulttuuriin kuuluu vahvasti rauhan ja harmonian ylläpitäminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Vietnamilaiset eivät tappele, kinastele tai väitä vastaan, koska tyyneyden katsotaan olevan hyve ja merkki hyvästä kasvatuksesta. Epämiellyttäviä puheenaiheita vältellään viimeiseen asti ja kysymykset saatetaan ymmärtää tarkoituksella väärin, jotta vältetään vastaamasta alkuperäiseen kysymykseen. Vietnamilaiset eivät myöskään halua pahoittaa henkilön mieltä, jonka kanssa he keskustelevat ja he välttelevät huonojen uutisten kertomista. He eivät myöskään halua asettaa henkilöä naurunalaiseksi tai noloon tilanteeseen, joten useimmiten vietnamilaiset myötäilevät heidän kanssa keskustelevaa henkilöä, vaikka olisivat eri mieltä. (Ellis 1995: 156.)

4 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö oli laadullinen ja tutkielmatyyppinen opinnäytetyö, joka on toteutettu yhteistyössä Vanhustyön keskusliiton kanssa. Vanhustyön keskusliitto on vanhustyön järjestö, joka ajaa ikääntyneiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja asemaa Suomessa (Vanhustyön keskusliitto 2010). IkäMAMU-toiminta puolestaan toimii ikääntyvien maahanmuuttajien aseman parantamiseksi ja kehittää ikääntyvien maahanmuuttajien palveluja sekä kotoutumista eri sidosryhmien kanssa (Vanhustyön keskusliitto 2012). Vanhustyön keskusliitolta tuli selkeä toive ikääntyneiden vietnamilaisten tutkimiseen, koska heidän tarpeensa ja kokemustensa huomiointi ovat jääneet vähälle huomiolle. Tämän opinnäytetyön kehittämistavoitteena oli lisätä tietoa ikääntyneiden maahanmuuttokokemuksista, kun maahanmuutto on tapahtunut keski-iässä.

Aloitimme yhteistyön IkäMAMU-toiminnan suunnittelijan Hilikka Linderborgin kanssa, mutta hän siirtyi tammikuussa 2013 toisiin tehtäviin. Saimme hyväksynnän opinnäytetyön jatkamiselle Vanhustyön keskusliiton toiminnanjohtajalta Pirkko Karjalaiselta. Hilikka Linderborgille ei nimetty toiminnan seuraajaa, joten kysyimme IkäMAMU-toiminnan jatkosta Pirkko Karjalaiselta. Karjalaisen mukaan IkäMAMU-toiminta jatkuu vuonna 2013 Vanhustyön keskusliiton osalta ryhmätoimintana.

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Pyrimme opinnäytetyöllä tuomaan julki haastateltavien erityistarpeita ja kokemuksia Suomessa ikääntymisestä. Tavoitteena oli myös tuoda esille korkean iän merkitys kotoutumiseen, kotoutumisprosessin vaikutus ikääntymiseen sekä ikääntymiskokemuksia uudessa kotimaassa. Tarkoituksena oli, että opinnäytetyössä esille tulleet asiat voitaisiin tulevaisuudessa huomioida ikääntyneenä Suomeen saapuvan henkilön kotoutumisessa ja, että näin ikääntyneiden maahanmuuttajien asema paranisi Suomessa.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Miten ikääntyneiden vietnamilaisten kotoutumisprosessi on sujunut ja miten vietnamilaiset ovat akkulturoituneet suomalaiseen yhteiskuntaan?
2. Mikä on akkulturaatioasenteen vaikutus tämän hetkiseen elämään ja toimijuuteen?

4.2 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä

Toteutimme opinnäytetyön laadullisen tutkimuksen menetelmillä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan kohdetta kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole jonkin teorian tai hypoteesin testaaminen vaan pikemminkin jo olemassa olevien tosiasioiden löytäminen ja paljastaminen. Laadullisessa tutkimuksessa jokaisen tutkittavan kokemus tutkittavasta kohteesta on ainutlaatuinen ja eikä näin ollen ole yleistettävissä. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2004: 155), mutta Hirsjärveä ym. mukaan ”yksittäisessäkin on jotain yleistä”. (Hirsjärvi ym. 2004: 171).

Käytimme opinnäytetyössä tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Haastatteleamalla kohderyhmää eli ihmisiä, joita tutkittava asia tai ilmiö koskettaa, saimme tietää mitä he ajattelivat, miksi he toimivat kuten toimivat jne. helposti ja yksinkertaisesti (Tuomi – Sarajärvi 2002: 74; Eskola – Suoranta 2008: 85). Jokainen ihminen on oman elämänsä asiantuntija, joten haastatteleamalla tutkittavan ilmiön kohderyhmää saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Liebkind viittaa tutkimuksessaan Vietnamilaisena pakolaisena Suomessa (1994) väittämään, että vietnamilaiselle kulttuurille on ominaista negatiivisten tunteiden peittäminen (Liebkind 1994: 163, 174). Huomioimme tämän jo teemahaastattelun rungon suunnittelussa, haastattelutilanteessa sekä tutkimustulosten analysoinnissa.

Teemahaastattelussa haastattelun aihealueet olivat rajatut, mutta itse kysymykset olivat epätarkkoja ja ne eivät olleet missään tietyssä järjestyksessä (Eskola – Suoranta 2008: 86). Haastattelun teemat olivat väljiä, mutta tarpeellisia, jotta haastattelu pysyi aiheessa (Hirsjärvi ym. 2004: 197). Käytimme haastatteluissa apunamme listaa käsiteltävistä aihealueista, mutta meillä ei ollut tarkkoja kysymyksiä. Kävimme jokaisen aihealueen jokaisessa haastattelussa läpi, mutta järjestys sekä kysymysten muoto ja laajuus vaihtelivat. Haastatteluissa apunamme oli tulkki. Haastattelujen jälkeen litteroimme ja analysoimme aineiston teorialähtöisellä sisällönanalyysillä.

4.3 Opinnäytetyön aineistonkeruu

Kohderyhmänä opinnäytetyössä oli keski-ikäisenä Suomeen muuttaneet ikääntyneet vietnamilaiset. Tavoitteenamme oli saada haastateltaviksi yli 70-vuotiaita vietnamilaisia, joita oli vuonna 2012 Suomessa Tilastokeskuksen mukaan 114 henkilöä (Tilastokeskus 2013).

Kohderyhmän tavoittamiseen saimme tukea Vanhustyön keskusliiton IkäMAMU-toiminnan entiseltä suunnittelijalta, Hilikka Linderborgilta. Häneltä saimme Espoon kaupungin monikulttuurisuusasioiden erityissuunnittelija Liisa Kososen ja monikulttuurisen yhdistyksen Daisy Ladiesin toiminnanjohtajan Hulya "Hissu" Kydön yhteystiedot. Heidän lisäksi olimme yhteydessä Vietnam-seuraan ja hyödynsimme myös henkilökohtaisia kontaktejamme. Saimme myös vinkkejä paikoista ja tapahtumista, joista voisimme tavoittaa vietnamilaisia. Kävimme vietnamilaisessa kaupassa Hämeentiellä sekä Pyhän Marian Kirkossa laittamassa ilmoituksen opinnäytetyöstä ja pyynnön osallistua siihen. Osallistuimme myös vietnaminkielisen jumalanpalveluksen jälkeiselle kahvihetkelle.

Kuitenkaan edellä mainitut yhteyshenkilöt tai vierailut eivät tuoneet meille yhtään haastateltavaa joulukuun puoleenväliin mennessä, joten tapasimme työelämän kumppanimme uudelleen. Tapaamisessa saimme vietnamin kielen tulkin Nga Nguyen-Pakarisen yhteystiedot ja otimme häneen heti yhteyttä. Hänen kauttaan saimme kaikki seitsemän haastateltavaa, joista kaksi oli miehiä ja viisi naista. Haastatteluun osallistui yksi pariskunta ja loput viisi asuivat yksin. Suurin osa haastateltavista oli yli 70-vuotiaita, nuorimman ollessa 54-vuotias ja vanhimman yli 80-vuotias. Kuusi heistä oli jo eläkkeellä, yksi teki satunnaisesti töitä. Tulkki Nguyen-Pakarisen merkitys haastateltavien saamisen kannalta oli erittäin tärkeä. Hän kertoi, että vietnamilaisten ikääntyneiden saaminen haastateltaviksi oli hankalaa ja ilman vietnamilaista kontaktia se olisi ollut mahdotonta (Nguyen-Pakarinen 2013).

Tulkki Nguyen-Pakarinen kertoi, että vietnamilaiset ovat arkoja antamaan lausuntoja viranomaisille tai medialle ja hän oli joutunut suostuttelemaan heitä haastatteluihin. Osa epäröi, sillä haastatteluihin osallistuminen oli uutta. He pelkäsivät myös, etteivät he ymmärrä täydellisesti kysymyksiä ja saattavat tahtomattaan antaa väärää tietoa. Tulkki oli saanut heidät suostumaan, kun hän kertoi, että opinnäytetyön tarkoitus oli hyvä. Osallistumalla haastatteluun he voivat olla edistämässä tuntemusta vietnamilaisesta kulttuurista ja olla vaikuttamassa vietnamilaisten sekä ikääntyneiden asemaan Suomessa. (Nguyen-Pakarinen 2013.) Eskola ja Suoranta (2008) kuitenkin kritisoivat haastateltavien suostuttelua ja pitivät sitä eettisesti arvelluttavana (Eskola – Suoranta 2008: 92), mutta Hirsjärvi ja Hurme toteavat suostuttelun olevan ennen kaikkea haastateltavien motivointia ja heidän tärkeää roolia tiedon jakajana on syytä painottaa (Hirsjärvi – Hurme 2001: 85). Useat haastateltavistamme vähättelivät osaamistaan haastatteluissa, joten korostimme heille heidän rooliaan arvokkaan tiedon jakajana ja heidän

mahdollisuuttaan olla vaikuttamassa ikääntyvien vähemmistöryhmien palveluihin sekä asemaan.

4.3.1 Haasteet aineistonkeruussa

Haasteita työhömmme toi toiseen kulttuuriin kuuluvien haastattelemiseen, sillä kulttuurierot saattavat tuottaa ongelmia haastattelutilanteissa tai itse haastatteluissa. (Ruusu-vuori – Tiittula 2005: 84). Pehdyimme ennen haastatteluja vietnamilaiseen tapakulttuuriin ja kiinnitimme erityistä huomiota elekieleen haastattelujen aikana. Vietnamilaiset reagoivat herkästi kehon kieleen (Ellis 1995: 147), joten haastattelun aikana oli tärkeää käyttäytyä mahdollisimman rauhallisesti ja eleettömästi. Huomioimme, että pään nyökyttäminen ei tarkoita haastateltavan olevan samaa mieltä, vaan hän osoittaa, että hän kuuntelee ja on ymmärtänyt asian. Suoraa ja pitkää katsekontaktia tuli välttää ja monet haastateltavista katsoivat muualle puhuessaan. Otimme myös huomioon, että ristissä jalkamme, emme osoittaneet varpailla haastateltavaa. Tämä ele katsotaan vietnamilaisessa kulttuurissa loukkaavaksi. (Ellis 1995: 147–148.) Koimme vahvasti haastatteluiden aikana vietnamilaiseen kulttuuriin kuuluvaa rauhallisuutta ja vietnamilaisen tapaa myötäillä keskustelukumppania vaikka olisivat eri mieltä sekä havainnoimme, että haastateltavat eivät aina kertoneet suoraan mielipidettään.

Pehdyimme etukäteen myös tulkin kanssa työskentelyyn. Haastattelutilanteessa oli tärkeää puhe suoraan haastateltavalle, ei tulkillle. Pyrimme puhumaan selkeästi, jaksotamaan puhetta ja välttämään ammattisanastoa. (Työministeriön esitteitä 2004: 4.) Lisäksi huomioimme, että tulkki ei voinut tulkatessaan yhdistää tulkattavan eleitä siihen, mitä tulkattava oli sanonut.

Elo ja Isola (2008) korostavat, että ikääntyneitä haastateltaessa olisi hyvä ottaa huomioon iän tuomat haasteet, kuten heikentynyt kuulo tai muisti (Elo – Isola 2008: 217). Pyrimme istumaan haastateltavien lähellä ja minimoimaan taustamelun. Sijoitimme nauhurin sopivalle paikalle, jotta äänet kuuluvat selkeästi ja nauhurin toimivuus on myös hyvä tarkistaa ennen haastattelua. (Elo – Isola 2008: 220.) Haastattelujen aikana oli tärkeä jatkuvasti havainnoida haastateltavien jaksamista ja tarvittaessa keskeyttää haastattelu, jos haastateltava väsyi (Elo – Isola 2008: 221). Koimme, että varsinkin yksin asuville haastateltaville meidän tulo oli erittäin toivottua ja odotettua, tämän Kirsi Lumme-Sandt (2005) tuokin esille yksin asuvien ikääntyvien haastattelujen erityispiirteenä, sillä haastattelu toi vaihtelua arkeen (Lumme-Sandt 2005: 129).

4.3.2 Haastattelujen toteutuminen

Haastattelut sovimme viikolle kahdeksan (8) ja teimme kaikki haastattelut kahden päivän aikana, ensimmäisenä päivänä neljä ja toisena kolme. Haastattelut teimme haastateltavien kotona, paitsi ystäväysten haastattelu, joka tehtiin toisen kotona. Koti haastattelupaikkana on haastateltaville yleensä mieluinen, sillä se on turvallinen ja tuttu. Haastattelijoille se antaa myös tärkeää havaintomateriaalia kotiympäristöstä. (Hirsjärvi – Hurme 2001: 74.) Haastatteluissa oli mukana Vanhustyön keskusliiton kustantama tulkki Nguyen-Pakarinen, sillä haastateltavien suomen kielen taito oli heikko. Tulkki oli kääntänyt myös opinnäytetyön suostumusluvan vietnamiksi, jotta haastateltavat ymmärsivät mistä opinnäytetyössä oli kyse. Haastateltavilla oli mahdollisuus antaa kirjallinen suostumus vasta haastattelun jälkeen, mutta kaikki allekirjoittivat suostumuksen ennen haastattelun toteutumista. Kerroimme myös, että meihin voi ottaa jälkikäteen yhteyttä tulkin kautta, jos haastateltavilla tulisi myöhemmin mieleen kysymyksiä tai kommentteja opinnäytetyöhön liittyen. (Elo – Isola 2008: 222.)

Yhden haastattelun kestoksi olimme varanneet tunnin, sillä tulkki oli maksettu tälle ajalle. Nauhoitimme haastattelut ja sen lisäksi teimme havaintoja haastateltavan elekielestä ja kotiympäristöstä. Itse haastattelun aika oli hieman lyhyempi, sillä ennen haastattelua joimme kahvia ja nautimme leivonnaisia. Loppuun halusimme myös varata pienen hetken, mikäli haastateltavalle heräsi kysymyksiä opinnäytetyötä koskien. Myös Hirsjärvi ja Hurme (2001) ovat sitä mieltä, että itse haastattelun lisäksi on hyvä varata aikaa pullakahveille sekä pehmeälle lopetukselle (Hirsjärvi – Hurme 2001: 74–75).

4.4 Opinnäytetyön aineiston analyysi

Opinnäytetyön haastatteluaineistoa kertyi neljä (4) tuntia ja 43 minuuttia. Litteroidusta aineistosta kertyi tekstiä 32 sivua. Litteroimme aineiston sanasta sanaan, kuitenkin osittain korjaten tulkin kielioppivirheitä, jotta teksti olisi selkeää ja ymmärrettävää. Mielestämme litterointi oli helpompaa ja nopeampaa kuin olimme etukäteen ajatelleet joh-tuen tulkatusta haastattelusta, sillä haastatteluissa meillä haastatteliijoilla, haastateltavilla sekä tulkilla oli omat ja selkeät puheenvuorot. Litteroinnin jälkeen luimme aineiston kokonaisuudessaan, useampaan kertaan. Tässä vaiheessa koimme, että aineisto ei ollut tarpeeksi laaja ja että siitä ei löytynyt vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Tämä on Hirsjärven ja Hurmeen (2001) mukaan yleistä tässä vaiheessa analyysiä (Hirsjärvi – Hurme 2001: 143). Luettuaamme litteroitua aineistoa useaan kertaan sekä järjestäes-

sämme sitä, alkoi aineisto hahmottua meille paremmin. Ian Deyn (1993) mukaan analyysin teko onkin kuin munakkaan teko, munakkaan teossa kananmunat hajotetaan ja sekoitetaan yhteen, samoin analyysin teossa aineisto pilkkotaan ja järjestellään ja lopuksi kootaan yhteen (Dey 1993: 30).

Analysoimme aineistomme teorialähtöisellä sisällönanalyysillä (Tuomi – Sarajärvi 2002: 110). Teorialähtöisen analyysin periaate on, että analyysi pohjautuu ennalta tunnettuun teoriaan tai malliin, jonka kautta tutkittava ilmiö määritellään. Työssä kuvaillaan aluksi käytössä oleva teoria ja teorian kautta määrittyvät työn kannalta oleelliset ja tärkeät käsitteet. (Tuomi – Sarajärvi 2002: 99.)

Teorialähtöinen sisällönanalyysi lähti analyysirungon muodostamisesta. Rungon sisälle teimme luokituksia aineistosta, jotka kuuluvat analyysirunkoon. (Tuomi – Sarajärvi 2002: 116.) Olimme keränneet opinnäytetyön aineiston perustuen kahteen eri teoriaan, akkulturaatiomalliin ja toimijuuden modaliteetteihin, joten analyysi vaiheessa teimme analyysirungot kummallekin teorialle. Akkulturaatiosasenteita käsittelevä analyysirunko oli strukturoitu, koska otimme runkoon mukaan vain ennalta määritetyt teoreettiset käsitteet. Vastaavasti toimijuuden modaliteetteihin liittyvä analyysirunkomme oli väljä, koska etsimme aineistosta aiheita, jotka kuuluivat toimijuuden modaliteetti teoriaan, mutta teimme myös uusia luokituksia aiheista, jotka jäivät alkuperäisen teorian ulkopuolelle (Tuomi – Sarajärvi 2002: 116). Teimme esimerkiksi uuden luokituksen haastateltavien toiveille ja kehittämisideoille.

Käytimme haastattelurunkoa analyysirungon tekemisessä. Haastattelussa selvitimme haastateltavien akkulturaatioasennetta kysymällä heiltä kielestä, tavoista ja arvoista ja toimijuutta selvitimme keskustelemalla haastateltavien kanssa heidän ikääntymiskokemuksistaan ja osallisuudestaan. Näitä samoja teemoja oli myös hyödyllistä käyttää analyysirungossa (Tuomi – Sarajärvi 2002: 100).

Etsimme aineistosta teemoja kuvaavia lauseita, jonka jälkeen leikkasimme ja liimasimme ne erillisille papereille. Kun olimme järjestelleet haastattelut erillisille papereille, hahmotimme kokonaisuuden selkeämmin. Numeroimme tekemämme analyysipaperit haastateltavien haastattelujärjestyksen mukaan, jotta analyysirungot pysyivät selkeinä kokonaisuuksina ja meillä oli koko ajan käsitys kenestä haastateltavasta oli kyse. Numerointi oli myös tutkimuskysymystemme kannalta tärkeää, jotta huomioimme haastateltavat koko ajan yksilöinä ja pystyimme käyttämään haastattelun

aikana tekemiämme havaintoja haastateltavasta sekä hänen kotiympäristöstään analyysin tukena. Kootusta analyysirungosta päättelimme jokaisen haastateltavan akkulturaatioasenteen Berryn esittämän nelikenttämallin mukaisesti (Berry ym. 2011: 321).

Ikääntymiskokemuksia ja osallisuutta analysoimme toimijuusteorian toimijuuden modaliteettien kautta (Jyrkämä 2007: 206). Alasuutari (1999) kuvaa teoksessa Laadullinen tutkimus havaintojen pelkistämistä. Aluksi tarkastelimme aineistoa aineiston kannalta oleellisen teoreettisen viitekehysten kautta, tämän avulla aineiston tieto pelkistyi helpommin käsiteltäväksi. (Alasuutari 1999: 40.) Järjestelystä aineistosta keräsimme kuuden eri toimijuuden modaliteetin alle niitä kuvaavia ilmaisuja.

Pelkistämisen toisessa vaiheessa yhdistimme havainnot edelleen isompiin yläluokkiin (Alasuutari 1999: 40). Teemoitellusta aineistosta nostimme esille neljä mielestämme tärkeää yläluokkaa koskien vietnamilaisten osallisuutta ja ikääntymiskokemuksia. Aihealueet, jotka esiintyivät useimmin haastateltavien puheessa, olivat arjen toiminta, vietnaminkielinen toiminta Suomessa, suomenkielinen toiminta ja palvelujen hakeminen. Edellä mainituista neljästä yläluokasta kokosimme ”toimijuuden modaliteetti-kartat”, joihin keräsimme kaikki kuhunkin toimijuuden modaliteettiin liittyvät ilmaisut.

Taulukko 1. Esimerkki analyysirungosta

Pelkistetty ilmaus	Alakäsite	Yläkäsite	Yläluokka
En osaa hakea apua ja tukea muista paikoista	Ei osaa	Kykeneminen	Palveluiden hakeminen
En osaa kieltä niin en osaa hoitaa asioita			
En tiedä niitä paikkoja, joista voi saada apua	Ei tiedä		

5 Kahden kulttuurin välissä

Työssämme tuli vahvasti esille ajan ja paikan merkitys haastateltavien mahdollisuuksille ja valinnoille, kuten myös ehdoille ja rajoituksille. Työmme kuvaa hyvin haastateltavien tämänhetkistä kykyä ja voimavaroja ikääntyä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä sitä, miten he suhtautuvat tulevaisuuteensa. Jyrki Jyrkämä (2007) on laajentanut toimijuuden periaatetta Elderin ja Kirkpatrick Johnsonin (2003) pohjalta seuraavasti ”yksilöt rakentavat omaa elämänkulkuaan ja elämänsä tulevaisuutta käyttäen hallussaan olevia resursseja sekä toimien ja tehden valintoja ajallis-paikallisen tilanteensa ja sen sosiaaliskulttuuristen olosuhteiden avaamien vaihtoehtojen, mahdollisuuksien sekä niiden tuottamien ehtojen ja rajoitusten puitteissa” (Jyrkämän 2007: 203–204 mukaan).

5.1 Akkulturaatioasenteen vaikutus toimijuuteen

Analyysimme mukaan kolme (3) haastateltavista olivat haastattelu hetkellä akkulturaatioasenteeltaan integroituneita ja neljä (4) eristäytyneitä. Yksi (1) eristäytyneistä oli analyysimme mukaan vaarassa syrjäytyä. Haastateltavat kuvasivat akkulturaatiota pitkänä prosessina.

Integroituneille oli yhteistä, että kaikki olivat työskennelleet Suomessa pitkän ajanjakson ja kaikki heistä osasivat suomen kieltä jonkin verran. He ymmärsivät suomen kieltä ja kykenivät toimimaan sillä arkielämässä. Integroituneet haastateltavat juhlivat sekä vietnamilaisia, että suomalaisia juhlia. Heidän tuttavapiiriin kuului suomalaisia ihmisiä, mutta he pitivät myös tiiviisti yhteyttä Vietnamin asuviin ystäviin ja sukulaisiin. He kertoivat valitsevansa kummankin kulttuurin tavoista itselle sopivimmat ja tekevänsä kompromisseja kahden kulttuurin välillä.

Tasapainottelu Vietnamin ja Suomen kulttuurin välillä näkyi myös arvoissa. Integroituneet haastateltavat näkivät hyvää niin vietnamilaisissa kuin suomalaisissa arvoissa ja toimivat kummankin maan arvoperustan mukaan valiten itselle tärkeät arvot etusijalle. He pyrkivät välittämään vietnamilaisia arvoja jälkipolvilleen, mutta he kertoivat ymmärtävänsä, että lapset ja lapsenlapset oppivat suomalaisia arvoja työelämässä ja koulussa. Integroituneet haastateltavat kokivat sen luonnollisena ja hyväksyivät arvojen suhautumisen yhteen:

“Tästä asiasta (arvoista) voidaan puhua kahdessa eri piirissä, eli perheen piirissä minun mielestäni vietnamilaiset arvot ovat meille sopivampia ja parempia.--Kun puhutaan kodin ulkopuolella suomalaiset tavat ja arvot on parempi--.”

Integroituneet haastateltavat hyväksyivät tosiasian, että Vietnamissa elinolot olivat epävakaita ja oli turvallisempaa asua Suomessa. He olivat sitä mieltä, että oli tärkeää sopeutua uuden kotimaan yhteiskuntaan ja löytää oma paikkansa. Heidän mielestään itse täytyi löytää oman elämän tasapaino, he olivat motivoituneita luomaan mielekästä elämää uudessa maassa:

“Itse pitää luoda omaa onnellisuutta.”

“Silloin vaan itse päätin, että hankin kielitaidon ja sitten jotain työtä.”

“Se on tärkeää maahanmuuttajille, että pitää sopeutua yhteiskuntaan, jotta ei tunne, että on eristäytynyt omassa paikassa ja kodissa.”

Vastaavasti eristäytyneet haastateltavat olivat passiivisempia omaksumaan uuden kotimaan kulttuuria, eivätkä kokeneet sitä tärkeänä mielekkään elämän kannalta. Eristäytyneet haastateltavat eivät juurikaan osanneet suomen kieltä, eikä suurin osa heistä ollut työskennellyt Suomessa olon aikana. Heillä ei ollut suomalaisia ystäviä tai tuttavuuksia ja heidän elinympäristönsä oli integroituneiden haastateltavien elinympäristöä suppeampi. Eristäytyneet haastateltavat sanoivat myös tuntevansa olonsa yksinäiseksi integroituneita haastateltavia useammin:

“Tunne-elämä puuttuu, ihmissuhde puuttuu. Yksin olen täällä.”

“On vähän tyhjä olo.”

Eristäytyneiden haastateltavien joukko ei ollut yhtä yhtenäinen kuin integroituneiden. Osa heistä vietti suomalaisia juhlapyhiä jonkin verran, mutta suurin osa noudatti enimmäkseen vietnamilaista juhlaperinnettä. He seurasivat enimmäkseen vietnaminkielisiä ohjelmia ja tiedotusvälineitä sekä valmistivat vietnamilaista ruokaa. Osa eristäytyneistä haastateltavista kertoi vietnamilaisten arvojen olevan suomalaisia arvoja parempia. Vastaavasti osa kertoi tasapainoilevansa molempien maiden arvojen välillä. Monien eristäytyneiden haastateltavien jälkipolvet olivat hyvin suomalaistuneet, ja se teki haastateltavat surullisiksi. Kuten integroituneet, myös eristäytyneet haastateltavat ymmärsivät Vietnamin epävakaita tilanteita, mutta eivät välttämättä olleet hyväksyneet elämää Suomessa ja kokivat sen edelleen haasteellisena.

Analyysimme mukaan yksi eristäytyneistä haastateltavista oli vaarassa syrjäytyä. Hän vietti suurimman osan ajastaan yksin kotona, kaipasi jatkuvasti kotimaahansa Vietnamiin, kertoi tuntevansa olonsa yksinäiseksi, eikä nähnyt itsellään tulevaisuutta Suomessa. Myös yhden integroituneen riski eristäytyä oli suuri, sillä hän oli eläkkeelle jäämisen jälkeen jäänyt kotiin, eikä hänellä enää ollut samanlaisia mahdollisuuksia suomalaisiin kontakteihin kuin työssä ollessaan. Hänellä ei ollut tietoa palveluista ja oikeuksista, joihin on oikeutettu eläkkeellä. Koemme, että juuri heidän kaltaisten vähemmistöryhmien edustajien tavoittaminen on ensiarvoisen tärkeää.

5.2 Arjen toiminta

“Lueskelen tietokoneella lehtiä ja katson elokuvia myös netissä. Käyn ulkona kävelemässä jonkin aikaa.”

Haastateltavat kuvasivat toimijuuttaan arjessa monipuolisesti. Arjen toiminnot keskittyivät lähinnä kotiympäristöön. Haastateltavat osallistuivat mm. taloyhtiön talkootöihin, kutsuivat lapsiaan ja lapsenlapsiaan kylään sekä viettivät aikaa kotona televisiota katsellen ja lehtiä lukien. Osalla haastateltavista oli tapana käydä kävelyllä, mikä oli aluksi hankalaa talvisin, sillä lumen päällä kävely oli uutta. Arjen toiminnoilla oli tärkeä merkitys mielekkään arjen kannalta, tätä kuvaavat seuraavat sitaattit:

“Osallistun lähialueella talkootöihin--se oli kivaa ja sen tulos, että näen, että on puhdas ympäristö.”

“Näen lapsia ja lapsenlapsia usein, niin se on minulle tärkeää ja olen iloinen siitä.”

Perheen kanssa vietetty aika oli arvokasta kaikille haastateltaville, olihan suurin osa haastateltavista tullut Suomeen perheenyhdistämisen kautta. Mikäli lapset ja lapsenlapset eivät päässeet vierailemaan usein, aiheutti se surua haastateltavissa.

Kaikki haastateltavat olivat asuneet Suomessa jo yli 20 vuotta. Alussa haastateltavat kokivat helpotusta, että pääsivät turvaan ja lastensa luo. He eivät yhtään tienneet mitä tulevaisuus toisi tullessaan, mutta suurin osa päättäväisesti hakeutui kielikoulutukseen ja työelämään. Suurin osa haastateltavista oli tutustunut suomalaisiin tapoihin sekä arvoihin ja he olivat valinneet niistä itselleen sopivat muodot, jotta elämä kahden kulttuurin kanssa olisi harmonista:

“Vietämme samaa (juhlaa) kuin suomalaiset, mutta vietämme sen lisäksi myös omien vietnamilaisia pyhäpäiviä ja juhlia, kuten uuden vuoden juhlaa -- mut sitten vietämme nyt joulua ja muita suomalaisia pyhäpäiviä myös.”

Yksi haastateltavista vietti vain vietnamilaisia juhlapyyhiä ja noudatti vietnamilaisia tapoja sekä arvoja, koska hänellä ei ollut suomalaisia ystäviä, jotka olisivat tutustuttaneet hänet suomalaiseen kulttuuriin.

Haastateltavat, jotka olivat akkulturaatioasenteeltaan eristäytyneitä, toivoivat tapaavansa lapsia ja lasten lapsiaan useammin, lukuun ottamatta haastattelemaamme pariskuntaa. He kertoivat, että heillä oli toisistaan seuraa ja lapset käyvät heidän luonaan usein. Heillä ei kuitenkaan ollut muita ystäviä tai tuttuja, joita he olisivat voineet tavata vapaaajallaan. Muutkin haastateltavat tapasivat ystäviä harvoin pitkien välimatkojen takia. He kertoivat, että ystävät saattoivat asua toisella paikkakunnalla tai Vietnamissa ja osa ystävistä oli jo kuollut. Yksi haastateltavista kertoi, että hän haluaisi auttaa yksinäisiä vietnamilaisia järjestäen heille toimintaa, mutta hän ei tiennyt miten se olisi mahdollista. Muutama mainitsi tulkin olevan ainoa perheen ulkopuolinen kontakti. Yksi haastateltavista myös kertoi avoimesti, ettei tapaa edes omaa perhettään kovin usein, eikä saa heiltä tarvitsemaansa tukea ja apua.

Haastateltavat kertoivat, että Vietnamissa heillä oli enemmän ystäviä ja harrastuksia kuin Suomessa. He kokivat voivansa kokonaisvaltaisesti paremmin Vietnamissa, koska ympäristö ja kieli ovat tuttuja. Lähes kaikki mainitsivat matkustavansa Vietnamiin, silloin kun se oli taloudellisesti ja terveydentila huomioon ottaen mahdollista.

5.3 Vietnamin kielinen toiminta

“Kun käy temppelissä niin tuntuu, että minun mieli purkautuu ja rauhoittuu ja uskon että saan siunausta.”

Temppelissä käyminen oli haastateltaville tärkeää ja he kokivat uskonnon voimaannuttavana. Neljä haastateltavista oli buddhalaisia ja kolme kertoi palvovansa esi-isiä. Uskonnon harjoittaminen oli haastateltaville tärkeä keino pitää yllä vietnamilaista kulttuuria ja tavata muita vietnamin kielisiä. Kaikilla paikkakunnilla ei ollut temppeliä uskonnon harjoittamista varten. Osalla haastateltavista oli kuitenkin mahdollisuus lähteä temppeliin toiselle paikkakunnalle, jotta he pääsivät osallistumaan jumalanpalvelukseen. Uskontoa harjoitettiin myös kotona kotialttarin äärellä.

Temppeleissä käyminen oli ainoa vietnaminkielinen toiminta, johon haastateltavilla oli mahdollisuus osallistua, koska haastateltavien paikkakunnilla ei järjestetty muuta vietnaminkielistä toimintaa. Suurin osa haastateltavista oli halukkaita osallistumaan vietnaminkieliseen toimintaan, mutta rajoitteena oli toiminnan puuttuminen.

Haastateltavat toivat vahvasti esille kaipaavansa paikkakunnilleen oman kielistä toimintaa ja vertaisryhmiä. Haastateltavat kertoivat, ettei toiminnan tarvitse olla suurta, vaan he haluaisivat keskustella ja jakaa kokemuksiaan omalla äidinkielellä ja samanikäisten ihmisten kanssa. Yksi haastateltavista kertoi, että ajoittain hän kokoontui ystävineen jonkun kotiin viettämään aikaa yhdessä ja harjoittamaan uskontoa, mutta koki, ettei se ollut mukavaa.

“On yksi asia joka voi parantaa täällä meidän oloa, että jos on paikka, jossa samanikäiset ikääntyvät voivat kokoontua ja viettää aikaa ja järjestää jotain toimintaa silloin tällöin. Se edistää ja parantaa meidän oloa täällä Suomessa, muuten on aika tyhjää ja tylsää olla vain sisällä.”

Onneksi myös halukkaita toiminnan järjestäjiä löytyi. Yksi haastateltavista oli aktiivinen Suomi-Vietnam yhdistyksen toiminnassa. Hän kertoi, että on osallistunut uskonnollisten tapahtumien järjestämiseen ja haaveili oman toiminnan toteuttamisesta:

“Haluan myös järjestää ikääntyville vietnamilaisille jotain toimintaa, jos on joku paikka, jossa he voivat viettää aikaa yhdessä, -- jotta heidän ei tarvii olla kotona yksinäisenä.”

Osalla haastateltavista ei ole aikaisemmin ollut aikaa osallistua vietnaminkieliseen toimintaan, koska töitä oli ollut paljon ja kodin hoitaminen oli vienyt paljon aikaa. Yksi haastateltavista ilmaisi, että ikääntyneenä ei jaksakaan käydä kodin ulkopuolella, olivat tapahtumat sitten vietnaminkielisiä tai suomenkielisiä. Hän kertoi haluavansa olla omassa rauhassa, kun siihen oli eläkepäivillä mahdollisuus. Haastateltava oli havaintojemme mukaan tyytyväinen oman kodin rauhaan sekä samalla integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan.

5.4 Suomenkielinen toiminta

“Muut jotka osaavat suomea ja voivat yhdessä tehdä jotain, niin heillä on varmaan kivaa, mutta minä en osaa kieltä, en voi osallistua.”

“Vaikka täällä on paikkoja (missä käydä), mutta en osaa kieltä, en voinut käydä.”

Nämä edellä mainitut sitaattit kuvaavat hyvin haastateltavien ajatuksia suomenkieliseen toimintaan osallistumisesta. Moni haastateltavista olisi halunnut osallistua johonkin toimintaan ja he kokivat osallistumisen kotoutumisen kannalta tärkeäksi. Osa haastateltavista ei tiennyt paikkoja mihin voisi mennä ja toisaalta yksi haastateltavista koki, ettei Suomessa ole edes mahdollisuutta mennä mihinkään. Myös heikko kielitaito oli esteenä toimintaan osallistumisen, se ei haastateltavien mielestä riittänyt syvällisten asioiden kertomiseen. Moni kertoi kielitaidon heikentyneen kielikurssien jälkeen ja he kokivat kielitaidon hankkimisen iäkkäänä haasteellisena:

“Suomessa olen käynyt vain suomen kielen kurssilla neljä kertaa.-- Mutta minun kohdalla koulussa kurssilla niin kuulin kieltä, mutta kurssin jälkeen kaikki ovat poissa.”

“Olen käynyt suomen kielen kurssilla ja silloin kun kävin kurssilla, osasin vähän, sen jälkeen en enää osaa suomea.”

5.5 Palveluiden hakeminen

“Tässä on tärkeää nyt, että on vanhuksille oma sosiaalityöntekijä, joka antaa nopeasti apua. Me koimme, että meidät oli jätetty silloin kun miehellä oli hätä ja minulla oli hätä. Soitimme ja pyysimme aikaa sosiaalityöntekijälle. Sitten emme pystyneet soittamaan ja varaamaan aikaa puhelimesta ja neuvoi, että soita johonkin ja johonkin ja loppujen lopuksi emme saaneet aikaa.”

Haastateltavat kokivat palveluiden hakemisen ja tiedon löytämisen vaikeana sekä haasteellisena. Suurin osa heistä koki, että he olivat jääneet yksin huoltensa kanssa, eivätkä he olleet saaneet neuvoa tarvittaessa. Haastateltavat kertoivat, etteivät he osanneet hakea tukea ja apua, eivätkä he tieneet mistä neuvoja voi saada. Heillä oli myös todella vähän tietoa siitä, minkälaisia tukia he olisivat voineet saada ja mihin he olivat oikeutettuja:

“Minun mielestäni täältä puuttuu informaatiota ikääntyneille maahanmuuttajille. Ensiksi meillä ei oo yhtään tietoa, että missä on vanhustyöpaikka, josta tarvittaessa voi käydä kysymässä neuvoa. Ja ei oo ketään, joka antaa meille informaatiota, että mitä oikeuksia tai palveluja vanhuksella on mahdollisuus saada kunnassa.”

Osa haastateltavista osasi kysyä neuvoa sosiaalitoimistosta, mutta heikon suomenkielen takia asioiminen oli haasteellista. Varsinkin puhelimesta asioiminen oli haastateltaville hankalaa ja he toivoivat, että sosiaalityöntekijän vastaanotolle pääsisi fyysisesti

käymään. Haastateltavat kertoivat, että he saivat tulkin aina tarvittaessa, eikä asioiden suhteen ole ollut ongelmia.

Yksi haastateltavista kertoi tilanteesta, jossa hän olisi tarvinnut nopeasti apua ja hän sai vain useita puhelinnumeroita, joihin soittaa. Loppujen lopuksi hän ei saanut tarvitsemaansa tietoa ja neuvoa. Erityisesti hän toivoi vanhuksille omaa sosiaalityöntekijää, jolta saisi neuvoa nopeasti ja ”yhden luukun” periaatteella. Haastateltavien mukaan palveluverkko oli monimutkainen ja haasteellinen, eikä onnistunut palveluohjaus toteutu heidän kohdallaan. Haastateltavat nostivat esille myös laitoshoitoon joutumisen pelon ja olivat huolissaan siitä, miten he pärjäisivät pitkäaikaishoidossa, jos henkilökunta ei osaisi vietnaminkieltä eivätkä haastateltavat itse hallitsisi suomen kieltä riittävän hyvin.

Osa haastateltavista koki, etteivät he osanneet vaatia itselleen palveluja, koska he eivät olleet tehneet töitä Suomessa. He myös kokivat saaneensa Suomelta jo niin paljon apua, etteivät voineet pyytää enempää. Eräs haastateltavista mainitsi, ettei ikäänntyneille vähemmistöryhmiin kuuluville kohdennettua toimintaa kannattanut järjestää, koska se maksaisi liikaa yhteiskunnalle.

Palveluiden hakemista leimanneesta haasteellisuudesta huolimatta haastateltavat myös antoivat kehuja suomalaisesta sosiaalityöstä ja sen työntekijöistä. Yksi haastateltavista koki saaneensa kunnalta apua ja neuvontaa sitä tarvitessaan. Seuraava sitaatti kuvaa miten tärkeää on tutustua eri kulttuurien tapoihin ja etikettiin, esimerkiksi vietnamilaisten tapaan viedä aina vierailulle mennessään jotain mukanaan:

”Sanon esimerkiksi suomalaisten kohteliaisuudesta, että minun luonani kävi viime aikoina sosiaalityöntekijä kukkakimpun kanssa ja minä arvostan sitä suuresti.”

5.6 Kontekstuaalisuus

Opinnäytetyössämme korostui ajan, paikan ja iän suhde toimijuuteen. Toisaalta elämä Suomessa loi rajoitteita, toisaalta erilaisia mahdollisuuksia, kuten haastateltavat kertoivat:

”Vietnamissa on enemmän kontaktia ja vapaampi voi puhua. Se siinä mielessä on hyvä asia. Mutta Suomessa on raikkaampi ympäristö ja turvallisempi ympäristö niin Suomessa on turvallisempi elää--.”

“Täällä elämässä ei ole niin paljon mukavia tapahtumia, mutta kuitenkin on turvassa mielessä, että on perustulo, jolla pystyy kustantamaan ruoan.”

Kontekstuaalisuus oli vahvasti läsnä haastateltavien vastauksissa koskien heidän elämänsä. Monet haastateltavista toivat esille, että Vietnamissa heillä oli laajempi sosiaalinen verkosto ja mahdollisuus osallistua erilaisiin tapahtumiin toisin kuin Suomessa. He kokivat, että Vietnamissa he voivat henkisesti paremmin, sillä ympäristö ja kieli olivat tuttuja. Suurin osa haastateltavista kertoi matkustavansa Vietnamiin, kun se oli mahdollista. Sosiaalisten kontaktien vähyyden pitkien välimatkojen takia vaikuttivat osaltaan haastateltavien yksinäisyyden tunteeseen, koska he eivät päässeet tapaamaan ystäviään, vaikka olisivat halunneet.

Korkean iän koettiin myös vaikuttavan elämään Suomessa. Haastateltavat toivat usein esille, että Suomessa ei ollut ikääntyneille tapahtumia tai paikkoja, joissa kokoontua. Suurin osa haastateltavista oli myös sitä mieltä, että sopeutuminen Suomeen olisi ollut helpompaa nuorempana:

“Minun mielestäni, että on jo omaksunut (oman) kulttuurin, ei voi millään tavalla unohtaa tai jättää ja uuden kulttuurin oppiminen niin se vie jonkun aikaa ja pystyy oppimaan vain osan siitä. Ei voi täysin muuttua jonkun toisen kulttuurin tai tavan mukaan.”

Kontekstuaalisuus tuli esille vahvasti haastatteluissa koskien perhe-elämää. Osa haastateltavista koki perhe-elämän haasteellisena uudessa kotimaassa:

“Nuorella sukupolvella on eri asenteet ja vanhemalla sukupolvella on eri arvoja elämässä ja sitten ne ei kohtaa.”

“Kun lapset käyvät koulussa, he oppivat luonnostaan suomalaista kulttuuria ja hetoimivat sen mukaan. Mutta kun he palaavat kotiin niin eletään vietnamilaisen tavan mukaan.”

Osa haastateltavista pyrki välittämään vietnamilaisia tapoja ja arvoja lapsilleen, osa ei kuitenkaan pitänyt sitä tärkeänä. Haastateltavat hyväksyivät, että lapset omaksuivat suomalaisia arvoja ja tapoja, vaikka se aiheutti osassa heistä surua ja pettymystä. Tästä huolimatta haastateltavat antoivat lasten itse päättää heille sopivan muodon. Haastateltavat kertoivat, että Vietnamissa ikääntyneillä vanhemmilla oli tapana asua esikoisensa luona, mutta haastateltavista vain yksi asui lapsensa luona. Tämä harmitti yksin asuvia naispuolisia haastateltavia:

“(Lapset) ovat saaneet paremman elämän Suomessa kuin Vietnamissa. Että minulle jää sellainen vaiva, että en ole saanut asua jonkun lapsen kanssa kuten Vietnamissa.”

Haastateltavat yhtä lukuun ottamatta kertoivat, etteivät heidän lapsenlapsensa osanneet vietnamia. Osa haastateltavista koki näin ollen, että suhteen luominen lastenlapsiin oli haasteellista Suomessa.

6 Elämänvaiheiden merkitys ikääntymiskokemuksiin

Elämän eri vaiheilla on merkittävä vaikutus ikääntymiskokemuksiin. Riitta-Liisa Heikkinen (2008) kuvaa aihetta kokemuksellisen vanhenemisen mallina. Mallin mukaan yksilölliset kehitystekijät, henkilökohtainen elämänhistoria, tilannetekijät ja kriisitilanteet, kuten pakolaisuus vaikuttavat ihmisen ikääntymiskokemukseen. Lisäksi historiallisilla tapahtumilla ja kulttuurilla on vaikutus siihen, kuinka ihminen kokee ikääntymisen. (Heikkinen 2008: 215.)

Luonnollisesti jokaisen ihmisen ikääntymiskokemus on ainutlaatuinen, mutta puhuttaessa ikääntyneistä vähemmistöryhmistä, tulee tähän teemaan kiinnittää erityistä huomiota. On tärkeää ymmärtää historian, kulttuurin, kriisitilanteiden ja erilaisten tilannetekijöiden vaikutus ikääntymiskokemukseen sekä siihen, kuinka vähemmistöryhmän ikääntynyt kotoutuu uuteen maahan. Koemme, että ymmärrystä ja tietoa kokemuksellisesta ikääntymisestä tulisi lisätä ikääntyneiden vähemmistöryhmien kanssa työskennellessä. Tämä osaltaan edistäisi hyvää ikääntymistä sekä onnistunutta kotoutumista. Seuraavassa kappaleessa pohdimme opinnäytetyössä saamiemme tuloksien pohjalta tekijöitä, jotka vaikuttavat vietnamilaisten ikääntymiskokemuksiin Suomessa.

6.1 Suomeen kotoutuminen ja sen vaikutus toimijuuteen

Sue&Suen (1990) mukaan kotoutumisprosessin alkua kuvaa innostus ja uteliaisuus uutta kulttuuria kohtaan, sen jälkeen seuraa ristiriitavaihe, jossa nähdään uusi kulttuuri hyvinkin negatiivisena. Tämän jälkeen palataan takaisin omaan kulttuuriin, joka koetaan parempana kuin uusi kulttuuri ja koetaan jopa vihaa uuden maan virallisia instituutioita kohtaan. Seuraavaksi käydään läpi itsetutkiskeluvaihe, jolloin hahmotellaan kummankin kulttuurin myönteisiä ja kielteisiä piirteitä valiten niistä itselle sopivat piirteet. Onnistunut kotoutuminen, integraatio, edellyttää näiden vaiheiden läpikäymistä. (Liebkindin 1994: 27–28 mukaan.)

Analyysimme mukaan kolme haastateltavistamme oli integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan ja neljä haastateltavista oli eristäytyneitä, mutta täytyy huomioida, että akkulturaatio on jatkuva prosessi ja haastateltaviemme akkulturaatioasenne voi muuttua elämäntilanteiden mukaan (Berry ym. 2011: 320–321). Tärkeää on myös huomioida, että kotoutuminen voi olla myös eriasteista eri elämänalueilla (Liebkind 2000: 20), jota myös haastateltavamme painottivat.

Tulosten perusteella Suomeen kotoutuminen iäkkäänä ei ollut helppoa, mutta ei täysin mahdotonta. Iän merkitys kotoutumiselle oli oleellinen, koska haastateltavien mukaan vanhempana uuden omaksuminen oli haastavampaa. Haastateltavat toivat esille, että kielen oppiminen olisi todennäköisesti ollut helpompaa, jos he olisivat muuttaneet Suomeen nuorempina. Kaikki haastateltavamme olivat muuttaneet Suomeen keski-ikäisinä, joten uuden kielen oppiminen oli ollut heille haasteellista. Iällä onkin suuri merkitys uuden oppimisen kannalta, sillä ikääntyessä ihminen tarvitsee enemmän aikaa oppimiseen, koska keskushermoston toiminta ja muistitoiminnot hidastuvat. Oppimistulokset voivat kuitenkin olla ikääntyneillä yhtä hyviä kuin nuorilla, jos oppimiselle annetaan tarpeeksi aikaa. Oppimisen haasteisiin liittyy myös tarkkaavaisuus ja ikääntymässä heikentynyt keskittymiskyky. Myös terveydentilalla ja aistitoiminnoilla voi olla vaikutus oppimiseen ikääntyneenä. Heikentynyt terveydentila voi esimerkiksi estää osallistumisen kodin ulkopuoliseen toimintaan tai heikentynyt näkö rajoittaa lukemista. (Suutama 2008: 197–199.)

Haastatelemamme vietnamilaiset eivät kyenneet kommunikoimaan täysipainoisesti suomen kielellä ja he kertoivat sen olleen merkittävä este kotoutumiselle. Tulosten perusteella voimme todeta, että kykenemisen modaaliteetti (Jyrkämä 2007: 206) vaikuttaa mielekkääseen kotoutumiseen. Tämän vuoksi koemme, että tavalliset kielikurssit eivät sovellu ikääntyneille, vaan heille pitäisi suunnitella hitaammin etenevä, arkisanastoon keskittyvä suomen kielen kurssi. Uskomme, että tiiviiden, intensiivisten kurssien sijaan olisi hyödyllisempää olla jatkuva, esimerkiksi viikoittainen kielikurssi erityisesti ikääntyneille. Mikäli suomen kielen osaaminen on heikkoa, on vaikea integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan, sillä kielitaidottomuus on esteenä suomalaisten kontaktien solmimiselle, mikä taas on hyvän integraation edellytys (Berry ym. 2011: 321).

Työllä oli merkittävä rooli kotoutumiselle ja sillä on keskeinen osa myös identiteetille. Tämä Martikaisen mukaan johtuu siitä, että työn rooli on keskeinen Suomessa. (Martikainen 2007: 29.) Kaikki työelämässä olleet haastateltavamme olivat integroituneet Suomeen. Uskomme, että siihen on syynä sekä merkityksellisen toiminnan tekeminen sekä mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa. Haastateltavamme, jotka olivat työskennelleet Suomessa, kertoivat solmineensa työpaikallaan ystävyys-suhteita suomalaisiin. Tämä vahvistaa käsitystämme siitä, että työn tai muun merkityksellisen toiminnan tekeminen yhdessä suomalaisten kanssa vaikuttaa positiivisesti ikääntyneiden vähemmistöryhmien hyvinvointiin ja onnistuneeseen kotoutumiseen.

Haastatteluiden perusteella saimme selville että, vaikka työelämässä olisikin integroitu-
nut Suomeen, voi eläkkeelle jääminen vähentää kontakteja suomalaisiin. Myös suomen
kielen käyttö jäi haastateltavilla vähäiseksi eläkeikäisinä. Näin ollen akkulturaatioasen-
ne voi vaihtua integroituneesta eristäytyneeksi ja tästä voi seurata yhteiskunnasta syr-
jäytyminen Normanin syrjäytymisteorian mukaisesti (Stuart-Hamilton 1994: 152).

Haastatteluiden perusteella saimme vaikutelman, että osa haastateltavista oli Suomes-
sa vain lastensa ja paremman elintason takia, eivätkä olleet he kiinnostuneita tai moti-
voituneita kotoutumiseen. Heille riitti, että he elämä oli taloudellisesti vakaata ja hyvää
ja he olivat tyytyväisiä siihen, että he olivat päässeet asumaan lastensa kanssa sa-
maan maahan. Lisäksi epävakaa tilanne kotimaassa vaikutti siihen, että he olivat muut-
taneet Suomeen. Jyrkämä (2007) kuvaa vastaava tilannetta toimijuuden modalityettien
kautta täytymisenä (Jyrkämä 2007: 206). Haastateltavien oli ollut pakko sopeutua uu-
teen tilanteeseen, vaikka he eivät olleet välttämättä halunneet. Tämä aiheutti myös
sosiaalisia ja fyysisiä rajoitteita (Jyrkämä 2007: 206), jotka vastaavasti vaikeuttivat ko-
toutumista. Kyseiset haastateltavat olivatkin analyysimme mukaan Berryn ym.(2011)
akkulturaatiomallin mukaisesti eristäytyneitä.

Koemme, että jo kotoutumisen alkuvaiheessa olisi tärkeää huomioida syrjäytymisvaa-
rassa olevat, ja kohdentaa heille kotoutumista tukevia palveluita. Mielestämme olisi
tärkeää, että eristäytyneet saataisiin palvelujen piiriin, jotta heidän elämänsä olisi mie-
lekkäämpää. Tämän takia olisi tärkeää, että työntekijä kotoutumissuunnitelmaa tehdes-
sä kartoittaisi kontaktit jo maassa oleviin asiakkaan omaan vähemmistöryhmään kuulu-
viin sekä kantasuomalaisiin saman ikäisiin ihmisiin. Näin heillä olisi mahdollisuus ver-
taistukeen oman maalaisten kanssa sekä suomen kielen, kulttuurin ja tapojen oppimi-
seen suomalaisten kanssa. Berryn ym. (2011) mukaan integraation edellytyksenä on-
kin sekä halu oman kulttuurin ylläpitoon sekä kontaktit uuden kulttuurin edustajiin (Ber-
ry ym. 2011: 321).

Myös selkokielellä oleva palveluohjaus on tärkeää, jotta suomen kieltä osaamattomat
saavat tuet ja palvelut, joihin he ovat oikeutettuja. Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi,
että heikko suomenkielen taito oli selkeästi suurin rajoite palveluiden löytämisessä ja
niiden hakemisessa. Ilman tarkoituksenmukaisia palveluita ja tukia he olivat vaarassa
syrjäytyä. Haastateltavat eivät olleet kyenneet saamaan tietoa esimerkiksi palvelukes-
kusten tarjoamista ryhmistä. Osa haastateltavista ei tiennyt paikkoja mihin voisi mennä
ja toisaalta yksi haastateltavista koki, ettei Suomessa ollut edes mahdollisuutta mennä

mihinkään. Tämän takia mielestämme tulisi lisätä resursseja iäkkäiden vähemmistöryhmien palveluohjaukseen. Tulosten mukaan kotoutuminen ei ollut kiinni kuitenkaan vain valtion tai kunnan tarjoamista kotoutumispalveluista, vaan jokaisella oli oma vastuunsa kannettavanaan. Toimijuuden modaliteetti voiminen viittaa juuri näihin ihmisen tekemiin valintoihin ja mahdollisuuksiin hyötyä niistä (Jyrkämä 2007: 206). Mielestämme on tärkeää huomata, että vaikka kotoutumispalveluita olisi tarjolla, on jokaisen oma valinta ottaako vastaan tarjottuja palveluita ja missä määrin niihin sitoutuu.

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, etteivät he osanneet vaatia itselleen yhteiskunnalta mitään, koska olivat saaneet jo niin paljon. Lisäksi osa heistä uskoi, että ikääntyneille vähemmistöryhmille kohdennetut palvelut tulisivat yhteiskunnalle liian kalliiksi. Uskomme, että edellisiin mielipiteisiin vaikuttavat kulttuurierot ja tulkki Nguyen-Pakarisen mainitsema arkuus osallistua haastatteluihin (Nguyen-Pakarinen 2013). Tämän takia koemme, että opinnäytetyössä on tärkeää nostaa esille epäkohtia liittyen ikääntyneiden vähemmistöryhmien palveluohjaukseen ja heille järjestettäviin palveluihin.

Monet haastateltavat kokivat elämänsä tyhjäksi, sillä heillä ei ollut harrastuksia tai toimintaa johon osallistua ja niiden myötä sosiaalisia kontakteja. He selkeästi kaipaivat nimenomaan vietnaminkielisiä keskusteluryhmiä ja vertaistukiryhmiä, jotta he voisivat jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Osaamisen modaliteetin (Jyrkämä 2007: 206) kannalta tämä on huolestuttavaa, koska tällä hetkellä usealla haastateltavalla ei ollut mahdollisuutta kehittää osaamistaan tai tuoda omaa osaamistaan esille. Arki koostui haastateltavien mukaan samoista asioista, jotka toistuivat usein, ja he tekivät paljon töitä saadakseen hoidettua käytännön asioita. Ymmärrämme, että vaikka jokapäiväisestä, arkielämän asioista selviäisi suomen kielellä, niin tunne-elämän jakaminen tapahtuu parhaiten omalla äidinkielellä. Mielestämme haastateltavat kuvasivat loistavasti sitä, ettei hyvän ja mielekkään ikääntymisen tukemiseen tarvita valtavia resursseja, vaan yksinkertaisilla asioilla oli suuri merkitys ikääntyneen hyvinvointiin sekä arvokkaan ikääntymisen kokemukseen. Omankielisten vertaistukiryhmien lisäksi olisi mielestämme hyödyllistä saada vähemmistöryhmiin kuuluvia palvelukeskusten toiminnallisten ryhmien pariin. Toiminnallisiin ryhmiin osallistuminen ei vaatisi hyvää suomen kielen taitoa, mutta niissä olisi kuitenkin mahdollista tavata muita ihmisiä ja näin lievittää yksinäisyyttä sekä mahdollisesti ylläpitää ja parantaa kielitaitoa.

Uskomme, että motivaatio ja positiivinen asenne auttavat uuteen maahan kotoutumista. Tässä suhteessa kotoutumisessa korostuu Jyrkämän toimijuuden modaliteetteihin

kuuluva haluamisen ulottuvuus, joka liittyy ihmisen itselle asettamiin päämääriin ja tavoitteisiin sekä siihen kuinka sitoutunut on saavuttamaan päämääränsä (Jyrkämä 2007: 206).

6.2 Toimijuuden merkitys elämään Suomessa

Tuntemisen modaliteetti on todella tärkeä, kun tarkastelemme ikääntymiskokemuksia ja kotoutumisprosessia kokonaisuudessaan. Tunteiden kuvaamisen kautta voimme ymmärtää vietnamilaisten kokemusmaailmaa hiukan paremmin, koska tunteista kertomalla ihminen viestittää kuinka hän kokee ja arvottaa kohtaamiaan tilanteita. (Jyrkämä 2007: 206–207.) Puhuttaessa tunteista, opinnäytetyössämme on hyvä huomioida vietnamilaiseen kulttuuriin vahvasti kuuluva kasvojen menettämisen pelko (Ellis 1995: 156). Tunteiden kuvaus liittyy vahvasti kotoutumisprosessin jokaiseen vaiheeseen ja ikääntymiskokemusten hahmottamiseen. Koemme, että geronomin on tärkeää huomioida tunteet osana kotoutumista sekä tulkita viestejä tunteiden takana suunniteltaessa mielekästä kotoutumista. Yksinäisyys ja yksinäisyyden tunne korostuivat haastatteluisissa. Haastatteluisissa vietnamilaiset toivat hyvin paljon esille tunteitaan ja he kuvasivat miltä tuntuu ikääntyä ja elää Suomessa. Integroituneet kokivat elämänsä Suomessa useammin mielekkäämmäksi kuin eristäytyneet, eristäytyneet kokivat elämän yksinäisemmäksi. Haastatteluisissa tuli esille, että halu olla yksin ei tarkoita välttämättä eristäytymistä, vaan yksin oleminen voi olla myös tietoinen valinta. Eräs haastateltavamme osoitti todeksi sen, että hyvä ikääntyminen ei aina ole aktiivista sanan varsinaisessa merkityksessä. On tärkeää huomioida jokaisen henkilökohtainen näkemys hyvästä ikääntymisestä ja löytää keinot, kuinka asiakkaita voi tukea yksilöllisesti. Halu olla omissa oloissa ei välttämättä tarkoita, ettei olisi kotoutunut uuteen kotimaahan.

Temppeleissä käyminen yhdisti eniten vietnamilaisia ikääntyneitä, he tapasivat toisiaan eniten temppeleiden tapahtumissa. Temppeleitä tosin ei ollut kaikilla paikkakunnilla, joten pääsy ei ollut aina helppoa. Haastattelujen perusteella koimme, että vietnamilaisille oli hyvin tärkeää käydä temppeleissä, ei pelkästään uskonnon takia vaan myös tapaamassa muita vietnamilaisia. Sosiaaliset kontaktit ja sosiaalinen kanssakäyminen temppeleissä oli mielestämme heille erityisen tärkeää, sillä monet haastateltavista asuivat yksin, eikä osalla ollut juurikaan kodin ulkopuolisia kontakteja. Uskomme, että tämän takia he kokivat elämänsä yksinäiseksi.

Haastateltavat eivät juurikaan olleet ystävystyneet suomalaisten kanssa, vaan sosiaalinen verkosto koostui ainoastaan vietnamilaisista. Suurin este ystävystymiselle suomalaisten kanssa oli haastateltavien mukaan suomen kielen heikko osaaminen. Kokeuksiemme mukaan suomen kieltä osaamaton nuori voi hyvinkin ystävystyä suomalaisten kanssa, sillä nuoret suomalaiset osaavat puhua kieliä, joten suomen kielen osaaminen ei ole välttämättömyys. Harvempi suomalainen ikääntynyt sen sijaan puhuu hyvin vieraita kieliä, joten ystävyysuhteen esteenä on kielitaidottomuus. Mielestämme olisi kuitenkin tärkeää, että ikääntyneillä vähemmistöryhmiin kuuluvilla olisi ystäviä myös enemmistöryhmästä, jotta he eivät eristäytyisi yhteiskunnasta (Berry ym. 2011: 321).

Opinnäytetyön tuloksien perusteella osalla haastateltavista oli rajoitteena sosiaaliselle kanssakäymiselle myös ajanpuute sekä hankaluus saada eläkeläisille tarkoitettua kuljetustukea, jonka avulla he olisivat voineet vaivattomasti liikkua. Haastatteluiden ja havaintojemme mukaan kaikki haastateltavat kykenivät fyysisesti liikkumaan ja tapamaan ystäviään, mutta he tarvitsivat psyykkistä tukea ja kannustusta, jotta he uskaltaisivat lähteä heille tutusta kotiympäristöstä. Tilannetta voi tarkastella toisiinsa kytkeytyneiden toimijuuden modaaliteettien kautta. Haastateltavilla oli yleistä osaamista, joka mahdollisti toimimisen arjessa. Heidän toimintaansa kuitenkin rajoitti se, etteivät he kyenneet kommunikoidaan suomen kielellä kyllin hyvin eikä heillä ollut fyysisesti riittäviä mahdollisuuksia liikkua lähiympäristöään kauemmaksi. Heidän toimintaansa rajoitti myös psyykkiset tekijät, kuten pelko tai arkuus, lähteä kodin ulkopuolelle. Heiltä joko löytyi tai ei löytynyt luonnostaan halua tutkia ympäristöään ja sopeutua siihen, löytää uutta ja oppia siitä. Osa halusi vaikuttaa omaan toimintaan ja päästä liikkumaan paremmin. He halusivat löytää tietoa kuljetustuesta, mutta ongelma oli, ettei tietoa ollut saatavilla. Jos haluamisen modaaliteetti oli vahva, haastateltava oli todennäköisemmin integroitunut uuteen kotimaahan. Jos motivaatiota uuden oppimiseen ei ollut, uuteen kotimaahan sopeutuminen oli selkeästi haasteellisempaa. Kaikkien heidän täytyi sopeutua tavalla tai toisella ajatukseen, että he asuivat nyt Suomessa. Integroituneet haastateltavat kokivat sen enimmäkseen mahdollisuutena ja eristäytyneet kokivat sen pakkona ja rajoituksena. Kaiken tämän haastateltavat kuvasivat meille liittäen siihen tunteitaan. (Jyrkämä 2007: 206–207)

Työnteolla on usein merkittävä rooli ihmisen elämässä ja eläkkeelle siirtyminen on suuri elämänmuutos. (Martikainen 2007: 29; Julkunen 2008: 79). Haastateltavat eivät tienneet mistä hakea neuvoa ja palveluita niitä tarvitessaan. Haastatteluiden perusteella

ikäntyvään vähemmistöryhmään kuuluvat tarvitsisivat ennaltaehkäisevää ohjausta ja neuvontaa, kun eläkeikä lähestyy, jotta heillä olisi mahdollisuus jatkaa mielekästä elämää Suomessa. Mielestämme eräs haastateltavista oli hyvä esimerkki siitä, että vaikka olisi integroitunut suomalaiseen yhteiskuntaan työikäisenä, riski syrjäytyä eläkkeellä on suuri, jos saatavilla ei ole tarkoituksenmukaisia ja oikein kohdennettuja palveluita sekä kontaktit suomalaisiin eivät ole enää työn kautta mahdollisia.

Perhe oli tärkeä vietnamilaisille, kun heillä ei ollut mahdollista viettää lastensa kanssa aikaa niin paljon kun olisivat halunneet, kokivat haastateltavat surua. Kun heillä ei ollut yhteistä kieltä lastenlasten kanssa, se vaikeutti haastateltavien aktiivista roolia isovanhempana, koska he kokivat vietnamilaisen kulttuurin välittämisen mahdottomana. Tämä johtui mielestämme siitä, että Vietnamin kulttuurissa perheen tai yhteisön vanhimpia jäseniä on perinteisesti pidetty viisaina ja heidän näkemyksiään sekä neuvojaan on kunnioitettu (Ellis 1995: 59).

Eräs yksin asuva haastateltava ilmaisi suoraan, että hänen omat lapset eivät auta tai käy tapaamassa häntä lainkaan. Hän pyysi tarvittaessa tulkilta apua ja hän kertoi, että hän ei juurikaan asioi ulkopuolisten kanssa. Havaintojemme mukaan haastateltava kaipasi erityisen paljon seuraa ja mahdollisuutta keskusteluun, koska hän oli erityisen kiitollinen käynnistämme, kutsui meidät uudelleen käymään ja pyysi meitä lähtemään hänen kanssaan seuraavaan kirkolliseen messuun. Hänet tavattuamme ymmärsimme vielä syvällisemmin, minkä takia on tärkeää tehdä työtä ikääntyneiden vähemmistöryhmien yksinäisyyden lievittämiseksi ja selvittää heidän todellinen elämäntilanteensa. Haastateltavan antama tieto oli käännekohta työssämme, koska huomasimme, että ikääntyneiden vähemmistöryhmien elämä ei aina ole niin yhteisöllistä kuin olimme ennakkoon olettaneet.

7 Pohdinta

“Kuvailen, että olen nyt kypsätty hedelmä puussa, voisin irtoa ja lähteä maahan milloin tahansa puusta niin. Mutta täytyy vanhentua, jotta lapset voivat sitten varttua ja aikuistua niin se on luonnollinen tapahtuma. Ja yleensä kypsätty hedelmät ovat väriltä kauniimpaa kuin raaka hedelmä, niin minun eläkepäivät ovat yhtä kauniita kuin kypsätty hedelmä.”

Näin kuvasi eräs haastateltava vanhenemistaan. Mielestämme tämä sitaatti kuvaa hyvin myös opinnäytetyötämme, joka on kasvanut idean siemenestä valmiiksi työksi, kypsäksi hedelmäksi. Opinnäytetyön prosessin aikana työmme on käynyt monta eri vaihetta läpi tullaakseen valmiiksi opinnäytetyöksi.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön aihe oli meidän kummankin mielestä kiinnostava ja tärkeä, mutta ei kuitenkaan kummallekaan liian henkilökohtainen, joten pystyimme toimimaan objektiivisesti ja ajattelemaan puolueettomasti.

Laadullisen tutkimuksen validiteetti, pätevyys, tuodaan esille tutkimuksen läpinäkyvyydellä. Kerromme tarkasti opinnäytetyön prosessin vaihe vaiheelta ja miten päädyimme tiettyihin valintoihin. Tutkimuksen reliabiliteetti, luotettavuus, voidaan taas todentaa toistettavuudella, eli esimerkiksi toisen tutkijan olisi saatava aineistollamme samansuuntaiset tulokset (Hirsjärvi ym. 2004: 216–218).

Varsinkin analyysivaiheessa kiinnitimme erityistä huomioita pätevyyteen ja luotettavuuteen. Akkulturaatioasenteita analysoitaessa tarkastelimme aineistoa yksityiskohtaisesti ja harkiten, palaten aineistoon uudelleen. Esimerkiksi erään haastateltavan kohdalla sijoitimme hänet ensin akkulturaatioasenteeltaan eristäytyneeksi. Tapaukseen palattamme ja havaintopäiväkirjaamme hyväksi käyttäen sekä haastattelua uudelleen läpikäyden, tulimme tulokseen, että hänen akkulturaatioasenteensa oli integroitunut. Analyysituloksen muutokseen vaikutti ymmärryksemme siitä, että haastateltavan puoliso oli kuollut muutama viikko haastattelua aikaisemmin, joka vaikutti haastateltavan vastauksiin. Tähän haastatteluaineistoon uudelleen palatessamme huomasimme vastauksissa korostuvan tämän hetkisen kriisin vaikutuksen toimijuuteen, haastateltava koki tulevaisuudessa olevansa aktiivisempi haastatteluhetkeen verrattuna. Tästä syystä päädyimme sijoittamaan hänet akkulturaatioasenteeltaan integroituneeksi.

Eettisesti oli tärkeää suojata haastateltavien henkilöllisyys (Hirsjärvi ym. 2004: 27) ja huomioida, että meillä oli opinnäytetyötä tehdessämme vaitiolovelvollisuus (Hirsjärvi – Hurme 2001: 101). Koska kohderyhmä oli pieni, meidän täytyi kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettemme maininneet opinnäytetyössä henkilöiden asuinpaikkaa, tarkkaa ikää tai muita henkilötietoja. Emme myöskään puhuneet heidän asioistaan julkisilla paikoilla, emmekä ulkopuolisten kanssa ja lopuksi hävitimme aineiston asianmukaisella tavalla. Tutkimussuostumuksessa kerroimme mitä ja miksi tutkimme sekä miten opinnäytetyön toteutamme. Tulkki käänsi tutkimussuostumuksen vietnamiksi ja luki sen vielä haastateltaville ennen haastattelua. Haastateltavilla oli mahdollisuus kysyä työstämme ennen haastattelun alkua.

Useimmiten haastateltavat myötäilivät meitä ja olivat samaa mieltä kanssamme. He antoivat paljon kiitosta Suomelle, eivätkä juurikaan kritisoineet yhteiskuntaa. Haastatteluisa tuli esille, etteivät kaikki haastateltavat kehdanneet vaatia itselleen mitään palveluita tai oman kielistä toimintaa, koska he kokivat saaneensa jo niin paljon. Monet haastateltavista korostivat, kuinka hyvää ja rauhallista elämä on Suomessa ja kuinka tyytyväisiä he ovat Suomessa asumiseen. Epäilimme, että kyseessä on kulttuurin tuomat erot, eivätkä haastateltavat halunneet asettaa meitä noloon asemaan tai pahoittaa meidän mieltämme. Keskustelimme aiheesta tulkki Nguyen-Pakarisen (2013) kanssa ja hän vahvisti epäilyksemme. Hän kehotti meitä ottamaan opinnäytetyössä kyseisen asian huomioon, koska haastateltavien vastausten perusteella voi saada vääristyneen kuvan heidän tyytyväisyydestään ja kokemuksistaan Suomessa asumisesta. (Nguyen-Pakarinen 2013).

Tarkastelimme aihetta J.P. Roosin (1987) onnellisuusmuuriteorian kautta. Onnellisuusmuuriteorian mukaan ihminen itse peittää negatiivisia asioita elämässään ja luo illuusion onnellisuudesta, joka ei vastaa todellisuutta (Roos 1987: 214). Haastateltavat saattoivat antaa elämästään ja kokemuksistaan valoisamman kuvan kuin mitä se todellisuudessa on. Yhdessä pohdimme, että tähän voi vaikuttaa vietnamilaisen kulttuurin piirteet sivuuttaa negatiiviset asiat (Ellis 1995: 156) tai haastattelutilanteessa jännittäminen ja uuden tilanteen kohtaaminen (Hirsjärvi – Hurme 2001: 90). Haastattelujen kestot olivat hyvin lyhyitä, joten tiedostamme, että saamamme vastaukset ovat pintaraapaisuja aiheeseen. Syvällisempää tietoa aiheesta saisi, jos olisi mahdollisuus toteuttaa useita haastatteluja samojen haastateltavien kanssa, syvähaastattelu mallin mukaisesti (Hirsjärvi – Hurme 2001: 45–46). Työmme luotettavuuden kannalta onnellisuus-

muurin olemassaolon ymmärtäminen oli tärkeää, jotta kykenimme tarkastelemaan aineistoa kriittisesti.

On myös tärkeää huomioida, että jos haastattelija ja haastateltava ovat eläneet täysin erilaisissa kulttuureissa, heidän on haasteellisempaa ymmärtää toisiaan ja on aiheellista olettaa, että he jäsentävät ympäröivää todellisuutta eri tavalla (Ruusuvuori – Tiittula 2005: 80). Tämä näkyi esimerkiksi kielellisessä kommunikaatiossa haastattelun aikana. Huomasimme, että saatoimme antaa samalle asialle eri merkityksen kuin haastateltavat ja tämä toi haasteita kysymyksen asetteluun, koska jouduimme kysymään samaa asiaa muotoilemalla kysymyksen eri tavalla. Erilaiset taustat haastateltavien kanssa saattoivat ilmetä myös jännittyneenä tunnelmana haastattelun alussa. Osa haastateltavista oli hyvin varautuneita ja osa otti meidät avoimesti vastaan. Yhteisen pohdintamme mukaan tähän voi vaikuttaa ihmisen persoonalliset piirteet, toiset ovat varautuneita ja toiset avoimia luonteeltaan, kulttuurista riippumatta.

Opinnäytetyön eettisen läpinäkyvyyden kannalta kulttuurieroja on tärkeää pohtia, eikä niitä voi työssämme sivuuttaa. Ruusuvuori ja Tiittula (2005) esittävät kuitenkin hyvän näkökulman, että vaikka haastattelija ja haastateltava kuuluvat samaan etniseen ryhmään, ei se automaattisesti tarkoita sitä, että he ymmärtävät toisiaan täydellisesti. Maailmankatsomuksella, ajattelutavalla ja sosiaalisella asemalla on myös vaikutus yhteiseen vuorovaikutukseen. (Ruusuvuori – Tiittula 2005: 87.) Mielestämme oli tärkeää painottaa haastateltaville, että teemme opinnäytetyötä heidän etuaan ajatellen ja näin kykenimme löytämään yhteisen päämäärän haastatteluille kulttuurieroista huolimatta.

Haasteena oli ottaa mahdollinen onnellisuusmuuri sekä kulttuurierot huomioon ja pysyä kuitenkin objektiivisena. Emme voineet olettaa, että kaikki haastateltavat loivat elämästään todellisuutta positiivisempaa kuvaa. Osa haastateltavista myös sanoi suoraan, ettei elämä Suomessa ole onnellista. Teimme analyysin ja johtopäätökset objektiivisesti perustuen haastatteluihin ja meidän täytyi luottaa saamaamme aineistoon sellaisenaan. Onnellisuusmuurin olemassaoloa pyrimme todentamaan havaintojemme avulla ja etsimällä ristiriitoja haastattelun sisällöstä sekä tuomalla sen esille tässä pohdinnassa.

7.2 Oppimisprosessi ja geronomin näkökulma

Opinnäytetyön aihe sopi mielestämme hyvin geronomeille, sillä geronomin ammatinkuvan perustehtävänä on tukea hyvää ja osallistuvaa ikääntymistä sekä toimia ennaltaehkäisevästi (Suomen Geronomiliitto ry n.d.). Koemme, että geronomin tulee olla ikääntyneiden äänitorvena, jotta heidän hyvä ikääntymisensä toteutuu. Monet haastattelemamme ikääntyneet vietnamilaiset olivat yksinäisiä ja vaarassa syrjäytyä, eikä heillä ollut mahdollisuuksia toteuttaa heille mielekästä ikääntymistä.

Opinnäytetyö tuki ammatillista kasvuamme geronomeiksi. Vaikka opinnäytetyön aihe, monikulttuurinen vanhustyö, on vanhustyön kentällä kapea, koimme, että pystyimme hyödyntämään kattavasti opiskelujen aikana hankittua tietoa ja taitoa opinnäytetyön tekemisen aikana. Opinnäytetyö prosessin aikana molemmille vahvistui käsitys siitä, että haluamme tehdä töitä monikulttuurisen vanhustyön kentällä. Tulkin kanssa työskentely oli ammatillisesti arvokas kokemus ja hyödyimme siitä tulevaisuudessa. Jokainen opinnäytetyön vaihe oli erittäin opettavainen. Opimme paljon vietnamilaisesta ja suomalaisesta kulttuurista, ymmärsimme kuinka tärkeä merkitys verkostoitumisella on, osasimme hankkia tietoa suomen ja englannin kielillä tehokkaasti sekä arvioida sen luotettavuutta. Tärkeimpänä oppina koemme olleen itse opinnäytetyön toteuttamisen. Haasteen työskentelylle ja opinnäytetyön toteuttamiselle toi se, että tutustuimme toisiimme vasta opinnäytetyön aihetta valitessa. Tästä huolimatta työskentelimme pitkäjänteisesti yhteisen päämäärän eteen, toisen työtapoja ja vahvuuksia kunnioittaen. Mielestämme tällainen laaja-alainen osaaminen on tärkeää geronomina työskennellessä.

7.3 Kehittämissuhteet ja jatkotutkimushaasteet

Tavoitteenamme oli, että tutkimuksen tuloksia voisi hyödyntää suoraan käytännössä, esimerkiksi vähemmistöryhmään kuuluville ikääntyneille suunnatun ryhmätoiminnan, palveluohjauksen sekä kotoutumisohjelman suunnittelussa. Ymmärrämme ettei laadullisen tutkimuksen tuloksia voi yleistää, mutta haastateltavien yksilölliset kokemukset antavat ensiarvoista tietoa ikääntyneinä Suomeen muuttaneista henkilöistä. Opinnäytetyön tulosten perusteella vähemmistöryhmien kotoutumista, palveluja ja näkyvyyttä yhteiskunnassa tulisi kehittää sekä edistää heidän osallisuuttaan, kokonaisvaltaista hyvinvointiaan ja toimijuuttaan.

Haastateltavat toivoivat esimerkiksi kunnan järjestävän heille paikan, jossa he voisivat tavata toisiaan ja jakaa kokemuksiaan. Haastattelujen perusteella koimme, että yhteisen kokoontumistilan järjestäminen olisi eri vähemmistöryhmille tärkeää ja he hyötyisivät siitä paljon. Mielestämme tämä voisi olla helposti toteutettavissa. Kunnan työntekijän resursseja kuluisi vain tietyn kieliryhmän ikääntyneiden kartoittamiseen ja kokoontumispaikan löytämiseen. Emme usko, että ryhmän vetämiseen tarvittaisiin kunnalta täysipainoista työntekijää, vaan ryhmä voisi olla itseohjautuva.

Mielestämme vähemmistöryhmiä kartoittaessa ja toimintaa suunniteltaessa olisi hyvä hyödyntää ryhmiin kuuluvia kontakteja. Vähemmistöryhmiin kuuluvien iäkkäiden tavoittaminen ei ole helppoa, tämän saimme todeta etsiessämme haastateltavia opinnäytetyötämme varten. Jotta iäkkäät vähemmistöryhmiin kuuluvat eivät pääsisi putoamaan palvelujen piiristä ja syrjäytymään yhteiskunnasta, tulisi tehdä etsivää työtä heidän kartoittamiseksi ja tämä tapahtuu mielestämme helpoiten näiden vähemmistöryhmiin kuuluvien kontaktien kautta.

Eräs haastateltavista kertoi, että hän haluaisi auttaa yksinäisiä vietnamilaisia ikääntyneitä järjestämällä heille toimintaa ja uskomme, että myös muista vähemmistöryhmistä löytyisi kontaktihenkilöitä. Mielestämme on tärkeää, että vähemmistöryhmien keskuudesta löytyisi aktiivisia ikääntyneitä, jotka olisivat halukkaita itse kehittämään ja parantamaan heidän toiminnan näkyvyyttä. Heillä olisi vahvaa osaamista ja tietoa, joka täytyisi ehdottomasti huomioida toiminnan suunnittelussa. Osaamisen huomioiminen vahvistaisi ikääntyvään vähemmistöryhmään kuuluvan osallisuuden tunnetta ja auttaisi kehittämään toimintaa, josta olisi todellista hyötyä ikääntyneille vähemmistöryhmille. Geronomeina meidän on luotava kontakteja juuri heidän kanssaan, jotta voimme tulevaisuudessa auttaa heitä toiminnan järjestämisessä.

Näiden ajatusten pohjalta kehittäisimme vähemmistöryhmään kuuluville ikääntyneille suunnatun kotoutumiskurssin. Kotoutumiskurssiin kuuluisi myös arkisanastoon perustuva suomen kielen kurssi, jonka rakenteessa ja suunnittelussa olisi huomioitu oppimisen muutokset ikääntyessä. Kielen oppimisen lisäksi kurssilla olisi tärkeää ystävyys-suhteiden luominen, sosiaalinen osallisuus ja suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen. Helsingissä kotoutumisesta vastaa kaupunki (Helsingin kaupunki 2013) ja Työ- ja elinkeinoministeriö (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013a), joten kotoutumiskurssi voitaisiin suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä heidän kanssaan. Uusia asiakkaita voisi tavoittaa myös heidän kauttaan. Työ- ja elinkeinoministeriö mainitsee erityisiksi painopisteiksi

työssään “maahanmuuttajien työllistymisen edistämisen sekä maahanmuuttajalasten, -nuorten, -perheiden ja -naisten tukemisen” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013b). Koemme, että ikääntyneiden kotoutumisen edistäminen on myös tärkeää ja osaltaan opinnäytetyön tulokset todentavat sen.

Suomessa jo kauan asuneille vähemmistöryhmiin kuuluville toivoisimme järjestettävän monikulttuurista avointa päivätoiminnan tyyppistä toimintaa, jossa geronomi työskentelisi osana moniammatillista tiimiä. Toiminta olisi osaltaan edistämässä vähemmistöryhmiin kuuluvien ikääntyneiden asemaa ja edellä kuvattuja kehittämissuhteita. Toiminnan tavoitteena olisi sosiaalisen osallisuuden lisääminen, tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin ohjaaminen, vähemmistöryhmään kuuluvan ikääntyneen oman osaamisen vahvistaminen sekä mielekäs ja merkityksellinen arki vähemmistöryhmiin kuuluville. Toimintaan kuuluisi myös tutustuminen pääkaupunkiseudun tarjoamiin palveluihin, esimerkiksi palvelukeskusten toimintaan. Osana toimintaa olisi myös eri vähemmistöryhmille suunnatut omankieliset vertaistukiryhmät ja kielikahvila tyyppinen (Learning for Integration Ry 2013; Suoma 2013) arkisuomen opetus suomalaisten ikääntyneiden johdolla. Myös selkokielineen palveluohjaus mahdollisesti yhteistyössä tulkin kanssa olisi tärkeää, jotta iäkkäät vähemmistöryhmiin kuuluvat eivät jäisi palveluiden ulkopuolelle. Laadukkaana toiminnan pohjana olisivat laajat verkostot ja moniammatillinen työskentely mm. Maahanmuuttoviraston, Työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden sekä eri järjestöjen kanssa.

Koemme että, erityisesti suomen kielen opetusta tulisi kehittää, koska kukaan haastateltavista ei kokenut, että kielitaito olisi ollut hyvä suomen kielen kurssien jälkeen. Osa kertoi sen johtuvan huonosta muistista ja osa koki hankalaksi kielitaidon ylläpidon kurssien päätyttyä, sillä suomalaisia kontakteja heillä ei juurikaan ollut. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että mahdollisuus olla kielikoulutuksessa kauemmin olisi parempi kotoutumisen kannalta. Mielestämme olisi tärkeää, että ikääntynyt vähemmistöryhmään kuuluva saisi kotoutumiskurssilla perusteet suomen kielen hallintaan ja kurssin jälkeen mahdollisuuden ylläpitää ja kehittää kielitaitoaan avoimessa päivätoiminnassa.

Opinnäytetyön tulosten ja johtopäätösten pohjalta toivoisimme myös enemmän täydennyskoulutusta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille monikulttuuriseen vanhustyöhön liittyen. Koulutuksessa painotettaisiin kokemuksellisen ikääntymisen merkitystä sekä ikääntymisen kontekstuaalisuutta, jotta voisimme sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisina ymmärtää eri kulttuureista tulevien ikääntymiskokemuksia syväli-

semmin. Lisäksi koulutus antaisi mahdollisuuden tarkastella omia asenteita ja mahdollisia ennakkoluuloja ohjatusti. Koulutuksessa olisi hyvä olla paljon käytännön vinkkejä työhön sekä asiantuntijoiden luentoja monikulttuuriseen vanhustyöhön liittyen. Tärkeää olisi pyytää myös kokemusasiantuntijoita luennoimaan eri kulttuureista, sillä he osaavat parhaiten kertoa oman kulttuurinsa erityispiirteistä. Tämä on oleellista laadukkaana palvelun ja hoidon tarjoamisen kannalta.

Koulutuksen tavoitteena olisi lisätä ymmärrystä eri kulttuureista, kehittää hyviä käytäntöjä ja uusia työvälineitä monikulttuuriseen vanhustyöhön. Esimerkiksi toimijuuden modaliteettien karttaa voisi käyttää työkaluna, kun kartoitetaan asiakkaan voimavaroja kotoutumissuunnitelmaa suunniteltaessa tai hoito- ja palvelusuunnitelman teossa. Työkalua käyttämällä voi huomata modaliteetit, joita tulisi vahvistaa, jotta ikääntynyt vähemmistöryhmään kuuluva ei eristäydy yhteiskunnasta. Mielestämme tämä olisi yksi keino geronomille kartoittaa systemaattisesti asiakkaiden toimijuutta ja analysoida sitä, jotta kotoutumisen palvelut voisi suunnitella tarkoituksenmukaisiksi.

Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe voisi olla muiden vähemmistöryhmien kotoutumisen ja ikääntymiskokemusten tutkiminen ovatko kokemukset muilla vähemmistöryhmillä samankaltaisia kuin haastattelemlamme vietnamilaisilla. Tämä tuottaisi monipuolista tietoa ikääntyvistä vähemmistöryhmistä monikulttuurisen vanhustyön ammattilaisille, sillä eri etnisten ryhmien kokemukset kotoutumisesta ja ikääntymisestä uudessa kotimaassa voivat poiketa toisistaan paljonkin.

Mielestämme toinen erittäin tärkeä jatkotutkimusaihe olisi selvittää miten yhteiskunnasta eristäytyneitä vähemmistöryhmiin kuuluvia iäkkäitä voitaisiin motivoida ja tukea osallisuuteen, jotta heidän mielekäs ikääntyminen toteutuisi. Kokemustemme mukaan vähemmistöryhmien ongelmia on vaikea käsitellä ja siksi niiden sivuuttaminen on yleistä. Mielestämme on tärkeää olla kulttuurisensitiivinen, mutta sen varjolla ei saa olla välinpitämätön mahdollisia ongelmia kohtaan.

Lähteet

Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Berry, John – Poortinga, Ype H. – Breugelmans, Seger M. – Chasiotis, Athanasios – Sam, David L. 2011. Cross-Cultural Psychology –Research and Applications. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Dey, Ian. 1993. Qualitative data analysis. A user-friendly guide for social scientists. London: Routledge.

Dowd J. James – Bengtson Vern L. 1978. Aging in Minority Populations. An Examination of the Double Jeopardy Hypothesis. *Journal of Gerontology* 33 (3) 427–436.

Ellis, Claire 1995. Culture shock! A Guide to Customs and Etiquette. Vietnam. London: Kuperard.

Elo, Satu – Isola, Arja 2008. Ikääntyneiden haastattelun erityispiirteitä. *Hoitotiede* 20 (4). 215–225.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Forsander, Annika 1991. Suomenvietnamiläisten uskonnollisuus. Teoksessa Tran Minh Canh Vietnam- Lohikäärmeenpojan maa. Helsinki: VAPK-kustannus. 40.

Gyamfi Garbrah, William 2011. Acculturation and the Health Behavior of Vietnamese, Somalis, Estonians and Russians Living in Finland in 2002. Tampere: Department of International Health University of Tampere.

Heikkinen, Riitta-Liisa 2008. Kokemuksellinen vanheneminen. Teoksessa Heikkinen, Eino – Rantanen, Taina (toim.) *Gerontologia*. Helsinki: Duodecim. 213–221.

Helsingin kaupunki 2013. Maahanmuuttajien palvelut. Verkkodokumentti. <http://www.hel.fi/hki/sosv/fi/maahanmuuttajien_palvelut/palvelut/kotoutumispalvelut> Luettu 30.8.2013

Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2013-2016. Verkkodokumentti. <http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf> Luettu 28.8.2013.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huttunen, Laura – Löytty, Olli – Rastas, Anna (toim.) 2005. Suomalainen vieraskirja – kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino.

Julkunen, Raija 2008. Ihmisen mittainen työ. Teoksessa Suomi, Asta – Hakonen, Sinikka (toim.) Kulueraistä voimavaraksi- Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskokemuksiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 55–82.

Jyrkämä, Jyrki 2007. Toimijuus ja toimijatilanteet- aineksia ikääntymisen arjen tutkimiseen. Teoksessa Karisto, Antti – Kröger, Teppo – Seppänen, Marjaana (toim.) Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä. Jyväskylä: PS-kustannus. 195–218.

Jyrkämä, Jyrki 2008a. Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä - hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehukseksi. Gerontologia 22 (4). 190–203.

Jyrkämä, Jyrki 2008b. Vanheneva yksilö, toimijuus ja toimintatilanteet. Teoksessa Heikkinen, Eino – Rantanen, Taina (toim.) Gerontologia. Helsinki: Duodecim. 273–278.

Kosonen, Liisa 2008. Growing up Vietnamese in Finland: Looking Back 12 Years Later. The Well-Being and Sociocultural Adaptation of Vietnamese as Children or Adolescents and as Young Adults. Social psychological studies 18. Helsinki: Department of Social Psychology University of Helsinki.

Learning for Integration Ry 2013. Suomeksi, Projektit, Kielikahvila. Verkkodokumentti. <<http://www.lfi.fi/suomeksi/projektit/kielikahvila/>> Luettu 4.10.2013.

Liebkind Karmela 1994. Vietnamilaisena pakolaisena Suomessa. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus. 162–191.

Liebkind Karmela 1996. Vietnamese Refugees in Finland- Changing Cultural Identity. Teoksessa Breakwell, Glynis – Lyons, Evanthia (toim.) Changing European Identities: Social Psychological Analyses of Social Change. Oxford: Butterworth-Heineman. 227–240.

Liebkind Karmela (toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

Lumme-Sandt, Kirsi 2005. Vanhan ihmisen kohtaaminen haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusula, Johanna – Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 125–144.

Lähde, Marja 1995. Nainen turvapaikkaprosessissa. Elämänhallinta ja selviytyminen. Teoksessa Åström, Anna-Maria (toim.) Meikäläisiä, muukalaisia. Kulttuurien kohtaaminen käytännössä. Helsinki: Ethnos. 53–75.

Martikainen Tuomas 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Martikainen, Tuomas – Tiilikainen, Marja (toim.) Maahanmuuttajanaiset: koututuminen, perhe ja työ. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007. 15–37. Helsinki: Väestöliitto.

Nguyen-Pakarinen, Nga 2013. Vietnamin kielen tulkki. Käännöstoimisto Nguyen-Pakarinen. Uusimaa. Suullinen tiedonanto 21.2.2013.

Oinonen, Liisa 1999. Vietnamilaisia, suomalaisia vai suomenvietnamilaisia? Pääkaupunkiseudun vietnamilaiden etnisyyden ja identiteettiä 1999 –luvulla. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E 6/1999. Helsinki: Väestöliitto.

Perhoniemi, Riku – Jasinskaja-Lahti, Inga 2006. Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus vuosilta 1997–2004. Tutkimuksia 2/2006. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Roos, J.P. 1987. Suomalainen elämä: tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Ruusuvuori, Johanna – Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Salokangas, Tuula – Tossavainen, Tarja 1999. Ikääntyvän maahanmuuttajan kotoutuminen. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto.

Stuart-Hamilton, Ian 1994. Vanhenemisen psykologia. Toppi, Anne (suom.). Kuopio: Puijo.

Suoma 2013. Kirjastot ja palvelut, Pasilan kirjasto, Juttuja kirjastosta, Kielikahvila Suoma. 2.9.2013. Verkkodokumentti. <http://www.helmet.fi/fiFI/Kirjastot_ja_palvelut/Pasilan_kirjasto/Juttuja_kirjastosta/Kielikahvila_Suoma%281965%29> Luettu 4.10.2013.

Suomen Geronomiliitto n.d. Verkkodokumentti. <<http://www.suomengeronomiliitto.fi/>> Luettu 27.11.2011

Suomen ulkoasiainministeriö 2013. Tietoa Vietnamista, Yhteiskunta, kulttuuri ja media. Verkkodokumentti. <<http://www.finland.org.vn/public/default.aspx?nodeid=43954&contentlan=1&culture=fi-FI>> Luettu 8.10.2013

Suutama, Timo 2008. Muisti ja oppiminen. Teoksessa Heikkinen, Eino – Rantanen, Taina (toim.) Gerontologia. Helsinki: Duodecim. 192–203.

Tilastokeskus 2013. Syntymävaltio iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990-2012. Verkkodokumentti. <<http://193.166.171.75/Dialog/Saveshow.asp>> Luettu 27.8.2013.

Tran Minh Canh 1991. Vietnam- Lohikäärmeenpojan maa. Helsinki: VAPK-kustannus.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013b. Maahanmuuttajien kotouttaminen. Kotouttamisen tavoitteet. Verkkodokumentti. <http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamisen_tavoitteet> Luettu 30.8.2013.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013a. Maahanmuuttajien kotouttaminen, Kotouttamispalvelut. Verkkodokumentti.

<http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamispalvelut> Luettu 30.8.2013

Työministeriön esitteitä 2004. Tulkin välityksellä. Tietoa viranomaisille asioimistulkkauksesta. Verkkodokumentti.

<http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/07_aineistot_kirjasto/01_esitteet/tulkkivi/tulkkivi_fin.pdf> Luettu 27.8.2013

Valtioneuvoston asetus ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 980/2012. Annettu Helsingissä 28.12.2012

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämistä 1386/2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010.

Vanhustyön keskusliitto 2010. Toiminta-ajatus ja tehtävät. Verkkodokumentti.

<http://www.vtkl.fi/fin/liitto/toiminta-ajatus_ja_tehtavat/> Luettu 27.8.2013

Vanhustyön keskusliitto 2012. Ikääntyvät maahanmuuttajat. Verkkodokumentti.

<http://www.vtkl.fi/fin/ikaantyyvat_maahanmuuttajat/> Luettu 27.8.2013.

Worsfold, Brian J. (toim.) 2011. Acculturating Age: Approches to Cultural Gerontology. Lleida: Lleida Edicions i Publicacions de la Universitat de Lleida.

Suostumus haastateltavaksi

Olemme kaksi viimeisen vuoden vanhustyön opiskelijaa Metropolia ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötämme vietnamilaisista ikääntyneistä. Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia ikääntyneiden vietnamilaisten kokemuksia Suomessa ikääntymisestä ja asenteiden vaikutuksia Suomeen kotoutumisessa. Tutkimuksen tavoitteena on saada ikääntyneiden maahanmuuttajien ääni kuuluviin ja parantaa heidän asemaansa tietoisuuden lisäämisellä. Teidän tietonne ja kokemuksenne ovat tutkimuksen kannalta erittäin tärkeitä, jotta ikääntyneiden maahanmuuttajien asemaa voidaan parantaa ja herättää aiheesta yhteiskunnallista keskustelua. Haastattelu analysoidaan ja raportoidaan Metropolian ammattikorkeakoululle sekä Vanhustyön keskusliitolle.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Teillä on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta ja myöhemmin halutessanne keskeyttää tutkimukseen osallistuminen syytä ilmoittamatta. Henkilöllisyytenne pysyy salassa koko tutkimuksen ajan eikä Teitä voi tunnistaa vastausten perusteella. Tietoja säilytetään ja käsitellään luottamuksellisesti. Lopuksi hävitämme aineiston asianmukaisella tavalla.

Avustanne kiittäen,

lisa Turunen ja Reija Nykvist

Geronomiopiskelijat (Amk)

Suostun haastateltavaksi, annan luvan haastattelun äänittämiseen sekä luvan käyttää haastattelua yllä mainitun tutkimuksen aineistona.

Paikka ja aika

Nimi ja nimen selvennys

Teemahaastattelun runko

Taustatiedot:

Nimi ja ikä

Mistä päin Vietnamia olette kotoisin?

Kauanko olette asuneet Suomessa?

Oletteko työskennelleet Suomessa? Jos olette, missä työssä ja kuinka kauan?

Milloin olette jääneet eläkkeelle?

Mitä työtä olette tehneet Vietnamissa?

Kieli

Minkälainen on kielitaitosi?

Oletteko osallistuneet suomenkielen kurssille? Miksi/miksi ette?

Jos olette osallistuneet, milloin?

Mitä kieltä puhutte kotonanne?

Tavat

Kuvatkaa vapaasti elämäänne, kun muutitte Suomeen.

Millaisia ajatuksia ja tunteita Suomeen muuttaminen on herättänyt? Mistä asioista arki koostui aikaisemmin?

Kuvatkaa vapaasti tavallista nykyistä arkipäiväänne ja elämäänne.

Millainen päivä on ja mistä asioista se koostuu?

Onko teillä harrastuksia, säännöllisiä menoja? Mitä tykkäätte tehdä arkena?

Millä tavalla elämäntapanne ovat muuttuneet Suomessa olon aikana? Esimerkkejä?

Koetteko, että on tärkeää asua maassa maan tavalla (arvot yms) vai onko tärkeämpää elää omien (vietnamilaisten) tapojen mukaan?

- Juhlitteko suomalaisia juhlia? Vietnamilaisia juhlia? Miksi? Miksi ei?
- Syöttekö kotona enemmän suomalaisia vai vietnamilaisia ruokia?
- Kuunteletteko suomalaista vai vietnamilaista musiikkia?

- Onko teillä mahdollisuus katsoa vietnamilaisia tv-ohjelmia?
- Luetteko vietnamilaisia lehtiä/kirjoja? Suomalaisia?
- Onko teidän mielestänne tärkeää ylläpitää vietnamilaisia tapoja?
- Pystyttekö ylläpitämään vietnamilaisia tapoja?
- Onko teillä suomalaisia/vietnamilaisia ystäviä?
- Pidättekö yhteyttä vietnamilaisiin sukulaisiinne? Kuinka paljon?

Arvot

Kuvatkaa millaisia arvoja elämässänne on, mitkä asiat ovat teille tärkeitä.

Miten arvot ovat muuttuneet Suomessa olon aikana, esimerkkejä?

- Koetteko, että arvosi ovat enemmän suomalaiset vai vietnamilaiset?
- Oletko pyrkinyt kasvattamaan lapsesi vietnamilaiseen kulttuuriin vai suomalaiseen kulttuuriin? Miksi?
- Onko perheessänne vietnamilaiset/suomalaiset perheroolit?
- Miten vietnamilaisuus näkyy perheessänne?
- Mikä on uskontokuntanne?
- Osallistuttekö vietnamilaiseen jumalanpalvelukseen?

Osallisuus

Minkälaisiin tapahtumiin tai toimintaan osallistutte tällä hetkellä? Kuvailkaa osallistumisen merkitystä elämäännne.

Miten osallistuminen on muuttunut ikääntymisen myötä/Suomessa olon aikana, esimerkkejä.

Onko kiinnostuksen kohteet muuttuneet? Onko osallistuminen mahdollista fyysisesti?

- Osallistuttekö suomalaisiin tapahtumiin/kerhoihin/menoihin/päivätoimintaan?
- Vietnamaisten tapahtumiin?
- Jos ette, haluaisitteko? Miksi?
- Mikä merkitys em. toiminnalla on elämäännne?
- Kuinka tärkeäksi koette suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumisen?

Kokemuksellisuus

Kuvaile millaisena koette elämäne Suomessa.

Kuvaile millaisena olette kokeneet sen ennen Suomeen tuloa, Suomeen tulon jälkeen ja tällä hetkellä.

Kuvaile millaisena näette tulevaisuutenne.

Millaisia käännekohtia elämässänne on tapahtunut, jotka ovat vaikuttaneet elämän kulkuun?

- Millaista haluaisitte elämäne olevan, kuvaile. Koetteko että pystytte toteuttamaan vastaavaa elämää?
- Mitkä asiat tekevät Suomessa elämisestä mielekästä? Mitkä asiat eivät?
- Miten elämäne olisi erilaista Vietnamissa kuin nyt Suomessa? Erot.
- Millainen vaikutus maahanmuutolla on elämäänne nyt? Esimerkit.
- Millaisia odotuksia teillä on tulevaisuuden suhteen?
- Jälkeen päin katsottuna, olisitteko tehneet jotain toisin Suomeen tullessanne? Jos olisitte, mitä?
- Minkälainen merkitys niillä olisi ollut Suomessa ikääntymiseen?